

Ɔwɔlɛ mɔ nu Pɔɔli kyɔrɔɔ naa sa Roma abi

Afwaala ye kabwaala asɔn

¹ Mɛ, Pɔɔli ɪ kyɔrɔɔ Ɔwɔlɛ nɔmɔ n sa fanɛ. N gye Yesu Krisito kɪyaafɔlɛ mɔ nu ɔ tɪ mɛ ye n ba waa mu osunpu, nu ɔ lɛɛ mɛ yɪla ye n ba tɔwɛ lbwaarɛ asɔn danbɪrasa mɔ. ² lbwaarɛ wɪla da mɔ kɔkɔlɔ sɔ, bɔla mɔ atɔwɛpɔ sɔ nu ba kyɔrɔɔ asɔn danbɪrasa nɔmɔ waa Asɔnkɪyan yɪlasa Kyɪrɛkyɪrɛ mɔ tɔ. ³ Asɔn mɔ ɪ tɔwɛ ɪ lɪ anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito sɔ, nu ɔ gye lbwaarɛ mu-bii, nu ba kɔɔgɛ mɔ nyɪmɪsa lɪ Owura Dawidi kɪnaana tɔ. ⁴ Anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito mɔ nu lbwaarɛ Kayaayu Kyɪrɛkyɪrɛ ɔlɔn mɔ kyɪnɪ mɔ lɪ lewu tɔ, lɛɛ mɔ kaapɔ fɛɛ mɔ ɪ gye lbwaarɛ mu-bii mɔ. ⁵ Lɪ mɔ ye mɔ kɪtɪ sɔ lbwaarɛ sa anɛ kabwaala, nu ɔ waa anɛ Krisito kusun asunpu, kɛ a tɔwɛ kaapɔ bamɔ nu ba man gye Gyɪwu abi, kɛ ba nu asɔn mɔ kase kɛ ba kɔɔlɛ Krisito mɔ gyɪi. ⁶ Nu fanɛ gbaa fanɛ fan tii bamɔ nu lbwaarɛ tɪ ye ba be bilɪnɪ Yesu Krisito lɛɛ mɔ sɔ.

⁷ Imɔ sɔ nu n kyɔrɔɔ Ɔwɔlɛ nɔmɔ n sa fanɛ mɔ nu fan bɔ Roma, nu lbwaarɛ ɪ sɔ kebiti sa, nu ɔ tɪ fanɛ ye fan ba waa mɔ lɛɛ mɔ. N fwaala fanɛ, nu n kɔlɛ kabwaala ye kayɪ-yuuli mɔ nu kɪ lɪ anɛ-Sɛ lbwaarɛ ye anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito asɛ mɔ kɪ ba fanɛ sɔ.

*Pɔɔh ii biti Roma kikpe
naa tɔwe Abwaaresin*

⁸ Kɔtɔ mɔ nu ki gyankpaa mɔ ɪ gye fɛɛ, fane kpini sɔ mɔ, n bɔla Yesu Krisito sɔ n sɔ afwaala n sa mɛ lbwaare, lu fɛɛ asa bɛɛ tɔwe fane lbwaare kɪkɔɔle-gyii nɔmɔ asɪn dulinyaa tɔ katɪn kɔmaa. ⁹ lbwaare mɔ nu n taa mɛ kɔkɔɔ kpini n sun mɔ, nu n tɔwe Mu-Bii asɪn danbirasa mɔ, ɪ gye mi kesintin ogyipu fɛɛ saɲa kɔmaa n nyɪɲi fane sɔ, mɛ kabwaare-kɔle tɔ. ¹⁰ Nu n kɔle kabwaare-kɔle saɲa kɔmaa nɔmɔ fɛɛ nu lbwaare kan kyula mɔ, o bugi ɔkpa sa mɛ nbunbu ke n ba bɔɔ fane sɔ.

¹¹ Lu fɛɛ mi ansi ɪ de fane sɔ fɛɛ n ba wu fane, ke n taa lbwaare Kayaayu tɔ kakeɛ ba sa fane, ke ɪ waa fane ɔɔn fane kɪkɔɔle-gyii tɔ. ¹² Imɔ ɪ gye fɛɛ a kpan anɛ n-yu ke a taa kɪkɔɔle-gyii mɔ nu an bu kɔmɔ tɔ fale kye abaa tɔ. ¹³ Mɛ birisa ana akɔɔle-gyipu, n biti fan bu fɛɛ n nmina ulu fine kpini fɛɛ n ba fane ase. Amaa ba lu halu ndaga kɔtɔ kɔ kii tii mɛ ɔkpa. N biti kanan mɔ nu n waa ke n nye aku lu fane ase tɔtɔ tɔ ba ba kɔɔle Yesu gyii, fɛɛ kanan mɔ nu n nye aku lu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi mɔ tɔ mɔ.

¹⁴ Nu ɪ de sa mɛ fɛɛ n tɔwe asɪn danbirasa mɔ sa bamɔ nu be nyi iwɔle ye bamɔ nu ba man nyi iwɔle, bamɔ nu ba gye anyaasɪnpɔ ye bamɔ nu ba gye amelensipu. ¹⁵ Kanɪn sɔ nu mi ansi ɪ payɪ fɛɛ n ba tɔwe asɪn danbirasa mɔ sa fane mɔ nu fan bu Roma mɔ gbaa.

¹⁶ ɪ man sɔ mɛ ipeeli lu asɪn danbirasa mɔ sɔ, lu fɛɛ umɔ ɪ gye lbwaare ɔɔn mɔ nu u sa ɔsa kɔmaa mɔ nu ɔ kɔɔle gyii mɔ kamɔlige. Gyiwu

abi mu ɪ gyankpaa kɔɔle gyii, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa. ¹⁷ Lu fee asin danbirasa mu to mu, ɪ lee kaapu kanan mu nu lbwaare ɪ waa nu ane ukpa i kyiigi mu ansi to. Ikpa kyiiigisa numu npiili ye umu laalaalɔwe kpini ɪ yile sa kɔkɔle-gyii, fee kanan mu nu ba kyɔɔɔ yɔla ye,

“Kɔkɔle-gyii to nu ukpa kyiiigisa wuya ii biti ɔ nye nkpa.”

Ibwaare agbu lu alibi su

¹⁸ Ibwaare lee mu agbu lu susu kaapu asa mu nu bamu ukpa ɪ man kyiiigi ye alibi awaapu mu nu ba taa bamu alibi tii kesintin mu ɔkpa. ¹⁹ Nu lbwaare bute bamu asu, lu fee kɔto mu nu ba taale bu lu lbwaare su mu, lbwaare gbaa-gbaa ɪ lee umu ifuli kaapu bamu. ²⁰ Lu koo saɲa mu nu lbwaare tɔɔ dulinyaa mu, ɔ bɔla mu atɔ tɔɔsa mu su lee mu keduli mu nu a mee taale taa ansi wu mu kaapu nyimisa. Imu ɪ gye mu ɔɔn mu nu ɪ man su ɔkaa, ye mu keduli mu nu kimu su nu ɔ gye lbwaare kesintin mu. Imu su ɔmu nu ɔ man kɔɔle gyii mu, man su kɔɔɔ ɔ lee.

²¹ Ba nyi lbwaare maa bu to, amaa ba man su bunyaa abee afwaala bee sa mu. Amaa nfeere danbirasa ku ɪ man bila ɪ bu bamu to, nu bamu nkɔɔ to i biliji kitentenbiri. ²² Ba ye bamu ɪ gye anyaasɔnpu, amaa ba gye amelensipu nu. ²³ Nu ba bilɔna lbwaare mu nu ɔ bu to kakpaa mu bunyaa ba su bee sa atɔ mu nu ba pɔyɔ umu fee anyimisa, nbwiibi ye atɔbwaaya ye atɔbwaaya kpɔsa.

24 Imu su Ibwaare lee mu ansi yege bamu, nu ba taa kigyagaa bee waa bamu nkolo biti, nu bee waa kigyagaa libi mana bee naabaa abaa. 25 Lu fee ba taa Ibwaare kesintin mu kyere antijesa, nu bee sun ato mu nu Ibwaare tvu mu, lan yege mu Ibwaare mu nu o tvu imu mu, nu i dagaa fee a yin mu sana kumaa mu. Amen!

26 Lu inumu su Ibwaare lee mu ansi yege bamu sa ba maa bamu kigyagaa ipeeli, akyu ba yege anyin ase kade nu ba sii bee de ye bamu birisa ana akyu yege i man gye Ibwaare okpa su.

27 Kanin okpa mana su nu anyin gbaa ba biti ba yege kade ye akyu, nu kide ye bamu birisa ana anyin i su bamu obule, nu bee waa apeeli-sin be de ye abaa, nu ba nye kigyagaa mu kusu bute lu bamu gbaa-gbaa bamu kayi-wule to.

28 Lu fee kanan mu nu ba kina Ibwaare kibu lu bamu nfeere to mu, imu su nu Ibwaare yege bamu nfeere boroboro sa bamu, ke ba waa ato mu nu i man dagaa ye ba waa. 29 Nu i yege nu ba kyaga su bee waa asun libi, kensi payi libi, kikisi libi, kumoo, kamore-gyii, npina, kiku ansi waa asin libi ye asa kukuli, 30 kitin antijesa gyaga asa su, Ibwaare akisipu, asa kisaale, n-yu kikaapu, alala-sin, okpa pupwe su ktaa waa alibi, bee waa kusu to olon bee sa bamu-nyi ana ye bamu-se ana. 31 Ba man su nfeere, ba man su kesintin, ba man su kebiti sa asa, be mee su asa su. 32 Yege be nyi fee Ibwaare nbara mu u towe ye, okumaa mu nu ee waa fale alibi mu, dagaa lewu gbaa mu, amaa man gye fale ato numu nkun nu bee waa, ba bila bee towe bee yile bamu nu bee waa kanin mu kamaa.

2

Ibwaare kesintin katala

¹ Imu su fu kumaa mu nu fii bun fu birisa kupwe mu, fu man su konɔ fu lee. Nu fu kumaa mu nu fu bun fu birisa kupwe mu, fu bun fu n-yu gbaa kupwe numu, lu fee ngbaa fu fu waa alibi kulun maɲa. ² Amaa an nyi fee Ibwaare kupwe mu nu ɔ su sa bamu nu bee waa kanun ato libi mu, i de kesintin okpa su. ³ Imu su fee fu nyumisa, fu kan fii bun fu birisa ana kupwe, yege ngbaa fu fu waa alibi kulun maɲa mu, fu fe nfere fee fu taale sile lu Ibwaare kupwe kibun mu to abee? ⁴ Abee fu bun ansi lu kidanbirasa mu nu Ibwaare i waa ee sa fu fee maa nye kokolo ee sa fu ye maa su kenyiita sa fu? Fu man nyi fee Ibwaare i waa adanbirasa anumu kpini ee sa fu ke i kye fu to ke fu yege alibi kiwaa?

⁵ Amaa lu fu kusu to olun ye alibi ki mee yege kiwaa su mu, fu kula kusu bute sa fu n-yu fu gyoo Ibwaare agbu lala mu kake mu nu ee biti ɔ lee kaapu alibi awaapu mu kesintin katala mu to. ⁶ Ibwaare ii biti ɔ ka ɔsa kumaa numu kuko kanan mu nu i dagaa mu lu ato mu nu ɔ waa mu su. ⁷ Nu bamu nu ba su kenyiita bee waa kidanbirasa, bee biti Ibwaare bunyaa ye beere ye nkpa mu nu i man su okaa mu, bamu ii biti ba nye nkpa kakpaa. ⁸ Nu asa mu nu bee ki bamu nkun lee, nu ba kina kesintin asun mu kunu nu bee waa asun libi mu, Ibwaare agbu ii biti i ba bamu su ke ɔ man su bamu kuwee. ⁹ Nu awurufo ye kaytyee ii biti i ba asa mu nu bee waa alibi mu kpini su. Ii biti i gyankpaa ba Gyiwu abi su, ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa su.

¹⁰ Amaa bunyaa ye beere ye kayu yuuli ii biti i ba sa asa mu nu bee waa adanbirasa mu kpini, nu Gyiwu abi mu ii biti ba gyankpaa ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gbaa. ¹¹ Lu fee lbwaare man su nmeege to.

¹² Bamu nu ba man nyi Mosesi nbara, nu ba waa alibi mu, bee biti ba wu, nu i man gye ye ba maa kina Mosesi nbara mu kibuu su. Nu bamu nu be nyi Mosesi nbara mu, nu ba lu umu to waa alibi mu, kanin nbara mana nu bee biti ba taa bun bamu kupwe. ¹³ Lu fee man gye bamu nu be nyi Mosesi nbara mu, nu lbwaare u ku fee ba man gyii kupwe, amaa bamu nu bee waa nbara mu awaasa mu, bamu nu lbwaare ii wu fee bamu ikpa i kyiigi. ¹⁴ Nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi nu ba man su Mosesi nbara, amaa bee waa ato mu nu i kyina nbara mu su mu, ba man su nbara mu bure, amaa nbara kesintin i bu bamu to. ¹⁵ I yege nu bamu awaasa i kaapu fee bamu nkolo to mu, be nyi nbara mu. Nu bamu nfere to gbaa i gyii bamu kesintin, lu fee bamu nfere to i kaapu ye umu i buron nu umu fale i man buron. ¹⁶ Nu kanin mana nu ii biti i ba waa kake mu nu lbwaare ii biti o bola Yesu Krisito su taa nyimisa asiiri to awaasa gyii bamu asin, fee kanan mu nu asin danbirasa mu nu n towe mu i kaapu mu.

Gyiwu abi ye Mosesi nbara

¹⁷ Nu fu towe ye fu gye Gyiwu nyimisa, nu fu taa fu n-yu tub Mosesi nbara mu su, nu fu kaapu fu n-yu fee fu gye lbwaare lee. ¹⁸ Nu fu towe ye fu nyi lbwaare kebiti, lu fee fu bula Mosesi

nbara mu, nu fu nyi ato mu nu i buron. ¹⁹ Nu fu towe ye fu i gye agyaatanapu ukpa okaapupu, nu fu i gye omu nu ee kaapu bamu nu ba bu kitentenbiri to mu fitila. ²⁰ Nu fu towe ye fu i gye amelensipu otowewaapu, ye nbii wuribi okaapupu. Nu fu nyi Mosesi nbara mu, nu umu to nu kinyi ye kesintin mu bu. ²¹ Nu fu towe ye fu kaapu fu birisa ana asansa, nu mine i waa nu fu mee kaapu fu n-yu? Fu towe abwaaresin ye, keyu man buron, yege foo fu fii yuuri. ²² Nu fu towe ye asa ba man lu bamu-ka ana abee bamu-kuli ana kamaa mu, nu foo fu fu mee lu fu lee kamaa? Fii kisi idakpa kusun, yege foo fu fii yuuri idakpa ato fu lu idakpa isunkpa ibu to. ²³ Fu mu nu fu kaapu fu n-yu ye fii nyi Mosesi nbara mu, man gye fu i gyila lbwaare ipeeli fee fu maa nyita nbara mu? ²⁴ Fee kanan mu nu Asunkyan yilasa mu i towe ye, "Lu fane Gyiwu abi su mu, bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu bee towe asin bee nyita lbwaare kitu."

²⁵ Fee nu fen kan buu Mosesi nbara mu, kanin bire fu oduu katin mu su tonu. Amaa nu fu tin fu oduu nu fu mee buu nbara mu bire, i du nin fee fu maa man tin oduu mu. ²⁶ Nu omu nu o man tin oduu nu ee waa kutu kumaa kyeekeyee fee kanan mu nu Mosesi nbara mu i kaapu mu, mine i waa nu lbwaare mee ye o taa mu fee omu nu o tin oduu? ²⁷ Imu su o man tin mu oduu, yege ee waa kutu kumaa kyeekeyee fee kanan mu nu Mosesi nbara mu u kaapu mu, ee biti o bun fu mu nu fu gye Gyiwu obii, nu fu tin fu oduu, nu fu nyita nbara mu kupwe.

²⁸ Lu fee i man gye kayi-wule to ato awaasa

ɪ waa ɔku Gyiwu obii gbaa-gbaa, nuu oduu katɪn mu, man gye kayɪ-wule tɔ atɔ waasa nu. 29 Amaa ɔmu nu ɔ gye Gyiwu obii kesintin mu, mu kɔkɔlɔ tɔ ɪ kaapu, nuu oduu katɪn mu ɪ gye kɔkɔlɔ awaasa mu nu Kayaayu mu ɪ waa, man gye Mosesi nbara mu ɪ waa. Kanɪn ɔsa manja ɪ nye kyɪn lu lbwaare ase man gye nyɪmisa ase.

3

Ibwaare ɪ gye kesintin wuya

1 Imu su nu ɔku kan tɔwe ye ɔ gye Gyiwu obii mu, mine tɔnɔ nu ɔ nye lu tɔ? Abɛɛ mine tɔnɔ ɪ bu oduu katɪn tɔ? 2 ɔkpa kumaa su tɔnɔ bu tɔ. Lu fɛɛ tɔnɔ mu nu ki gyankpaa ɪ gye ye, Gyiwu abi mu abaa tɔ nu lbwaare taa mu kɔnɔ tɔ asɪn mu waa. 3 Nu ɪ kan ba fɛɛ aku ba man su kɪkɔle-gyii mu, bamu kɪman kɔle gyii mu, ɪ taale yege nu lbwaare ɔ man waa kanan mu nu ɔ tɔwe yɪla mu abɛɛ? 4 Ayee! ɪ mɛɛ ba kanɪn. Amaa nu nyɪmisa kumaa gye antɪjesa wuya mu, lbwaare bire san ɔ gye mu kesintin wuya, fɛɛ kanan mu nu ba kyɪrɔɔ waa Asɪnkyan yɪlasa mu tɔ ye,

“ɪ dagaa fɛɛ fu lbwaare asɪn tɔwɛsa ɪ maa lɛɛ fu kesintin kaapu,
nu ba kan pwɪ fu mu ke fu gyii asu.”

5 A taa fɛɛ anɛ awaasa mu nu ɪ man burɔn, nu ɪ lɛɛ kaapu fɛɛ lbwaare awaasa ɪ de ɔkpa mu, ɪ mɛɛ mu bire, nu ɔ bite anɛ kusɔ mu, an biti a tɔwe ye lbwaare man waa asɪn mu kyɛkyɛɛ? (Kanan mu nu nyɪmisa ɪ tɔwe mu, nu n tɔwe fale). 6 Ayee! Nu ɪ gye kanɪn mu, nene nu lbwaare ii biti ɔ waa ke ɔ tale dulinyaa? 7 ɔku ii

biti o gyii umɔɔre ye, fɛɛ nu me antɔɔsa ɪ yege nu Ibwaare kesintin ki loɔɔ lu ifuli mu, nu mu bunyaa mu tii su mu, mine ɪ waa nu ee bun me kupwe fɛɛ n gye alibi ɔwaapu? ⁸ Lu fale asin su mu, aku bee biti ba towe ye, “Fan yege a waa alibi, ke asa ba wu Ibwaare adanbirasa.” Asa mu nu bee towe fale asin numu bee saale me ye me gbaa me n towe kanin mu, Ibwaare ii biti o bun bamu kupwe fɛɛ kanan mu nu ɪ daga.

*Ɔku man bu to ye
ɔ man gye alibi ɔwaapu*

⁹ Nene nu an biti a towe unumu? Ane Gyiwu abi an gye asa kpare an kyɔ bamu nu ba san mu abee? Ayee! N te wula towe fɛɛ Gyiwu abi mu ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu kpini alibi i gyii bamu su ɔɔn. ¹⁰ Fɛɛ kanan mu nu Asinkyan yɔlasa mu ɪ towe katɔn ku ye,

“Ɔku man bu to nu mu ikpa i kyiigi, halu ɔkɔɔn gbaa.

¹¹ Ɔku man bu to nu ee nu Ibwaare asin kase, nu ɔku man bu to ɔ naa ee biti Ibwaare.

¹² Nu ɔkɔmaa numu kpeli mu ansi lu Ibwaare su,
nu bamu kpini ba man su kyaare,
nu ɔku man bu to nu ee waa kidanbirasa
halu ɔkɔɔn gbaa.

¹³ Bamu nno to asin towea ɪ moɔ fɛɛ lewu.
Antɔɔsa nkɔn ɪ bola bamu nnandɔɔ su.

Bamu nno to asin i du fɛɛ kɔnanse kubwe.

¹⁴ Bee towe asa nno, nu bamu nno to asin towea ɪ bulɔ.

¹⁵ Nyimisa kumɔɔ man bu bamu ɔsin.

16 Katun kumaa mu nu ba kpee mu ba yege nu asa bee gyii gyerebi nu bee wu awurufo.

17 Nu ba mee yege nu kayu yuuli ke ba asa to.

18 Nu ba man sile lbwaare kpini-kpini.”

19 To, an nyi fee asin kumaa mu nu nbara mu u kaapu mu, u towe u sa bamu nu bee buu nbara mu. Imu su oku mee nye towe sehn ye mee mu o man waa alibi aku. Nu okumaa mu nu o bu dulinyaa to mu, lbwaare ii biti o bun mu kupwe lu mu alibi su. 20 Lu fee oku mee taale buu nbara mu lowe, ke lbwaare o wu fee mu awaasa i buron mu, lbwaare ase. Nbara mu i de sa nin ke a wu ane alibi.

Kikwale-gyii u biya ikpa kiyiigi

21 Amaa nbunbu bure lbwaare lee okpa mu nu nyumisa o bola su ke mu ikpa i kiyiigi mu ase mu kaapu, nu i man gye nbara kibuu. Halu umu nu lbwaare atowepu ye nbara mu kpini i gyii umu kesintin Asunkyan yilasa mu to. 22 Okpa mu nu lbwaare i bola su, ke o wu fee asa ikpa ii kiyiigi mu ase mu, i gye ba maa kwale Yesu Krisito gyii. Nu okumaa numu lee man kwu. 23 Lu fee okumaa numu waa alibi nu o pan lbwaare bunyaa mu. 24 Lu lbwaare kabwaala kakae su mu, o bola Yesu Krisito kikwale asa yege mu su, nu o kyula sa bamu fee bamu ikpa i kiyiigi mu ase. 25 Nu lbwaare lee Yesu Krisito ye o be wu lu asa alibi su. Mu nkalan kikyeege wurige su mu, asa mu nu bee biti ba kwale mu gyii mu, ke ba maa lbwaare nsana i lonjo. Nu kusu bute mu nu lbwaare ii biti o bute ane mu, Yesu yile

anɛ ayaa tɔ kɔɔlɛ umɔ. Ɔ waa unumɔ nun kɛ ɔ lɛɛ mɔ kesintin kaapɔ. Lu fɛɛ bamɔ nu ba waa alibi didaa mɔ, ɔ man butɛ bamɔ asɔ ²⁶ Ɔ nyɛ kenyiita gyoo ba fɔv Yesu Krisito kelewɔ mɔ nu o wu sa alibi mɔ. Ɔ bila lɛɛ kaapɔ fɛɛ mɔ awaasa ɪ dɛ ɔkpa, nu ɛɛ yɛɛ nu asa mɔ nu ba kɔɔlɛ Yesu gyii mɔ bamɔ ukpa i kyiigi mɔ asɛ.

²⁷ Mɛnɛ kɔtɔ sɔ nu an kaapɔ anɛ n-yu? Sehn man bu tɔ. Mɛnɛ ɪ waa sɔ nu a mɛɛ taalɛ kaapɔ anɛ n-yu? Lu fɛɛ man gye nbara mɔ kibuu ɪ yɛɛ nu lbwaarɛ i wu fɛɛ nyimisa ukpa i kyiigi, amaa ɪ lu anɛ kɔkɔlɛ-gyii mɔ sɔ. ²⁸ Kɔtɔ mɔ nu an nu kase ɪ gye yɛ nyimisa kɔkɔlɛ Yesu Krisito gyii sɔ nu lbwaarɛ i wu fɛɛ mɔ ukpa i kyiigi mɔ asɛ, amaa man gye nbara mɔ kibuu sɔ. ²⁹ lbwaarɛ mɔ gye Gyiwu abi nkun lbwaarɛ nun? Ɔ man gye bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa lbwaarɛ nun abɛɛ? Ɛɛhn! Ɔ gye bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa lbwaarɛ nun. ³⁰ lbwaarɛ gye ɔkɔlɔn nun, umɔ sɔ lu kɔkɔlɛ-gyii sɔ nu ee biti o wu Gyiwu abi mɔ fɛɛ bamɔ ukpa i kyiigi, nu lu kɔkɔlɛ-gyii sɔ nu ee biti o wu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi gbaa mɔ fɛɛ bamɔ ukpa i kyiigi mɔ asɛ. ³¹ Kanɔn sɔ kɔkɔlɛ-gyii kɔnumɔ kɪ yɛɛ nu nbara mɔ i bilinɔ kɪyan abɛɛ? Ayee! ɪ man dɛ kanɔn. Amaa kɔkɔlɛ-gyii ɪ yɛɛ nu an buu nbara mɔ sɔ kyɛɛkyɛɛ.

4

Abraham kɔkɔlɛ-gyii

¹ Mɛnɛ asɔn nu an biti a tɔwɛ lu anɛ naana Abraham sɔ? Mɛnɛ ɪ waa Abraham asɔn mɔ

tɔ? ² Nii ɪ kan ɪ gye Abraham awaasa su nu lbwaare wu mu fee mu ikpa i kyiiigi mu, naafɔɔ ɔ su kutɔ mu nu ɔ taa kaapu mu n-yii, amaa man gye lbwaare ansi tɔ. ³ Mine nu Asinkyan yilasa mu ɪ tɔwe? “Abraham kɔɔle lbwaare gyii, lu mu kikɔɔle-gyii manɔa su nu lbwaare kyula ye mu ikpa i kyiiigi.” ⁴ Nii ɔsa mu nu ee sun kusun mu bee ka mu kukɔ nun, mu kukɔka mu ki man gye kakɛɛ nun sa mu, amaa ɪ gye mu kusun mu kukɔ nu bee ka mu. ⁵ Nii ɪ man gye ɔku kusun mu nu ee waa su, amaa maa kɔɔle gyii fee ɪ gye lbwaare ɪ yege nu alibi ɔwaapu mu nu ba kɔɔle Yesu gyii mu bamu ikpa i kyiiigi mu, bamu kikɔɔle-gyii mu ɪ yege nu lbwaare ɪ kɔɔle bamu kyula fee bamu ikpa i kyiiigi. ⁶ Inumu nu Dawidi gbaa wɔla tɔwe ye kumu ɔkɔn wuya ɪ gye ɔsa mu nu lbwaare kyula fee mu ikpa i kyiiigi nu ɪ man gye mu awaasa su. Nu Dawidi tɔwe ye,

⁷ “Kumu ɔkɔn wuya ana ɪ gye asa
mu nu lbwaare taa bamu alibi kee bamu,
nu ɔ fwu bamu alibi lu bamu su.

⁸ Kumu ɔkɔn wuya ɪ gye ɔsa
mu nu ɔnyiripe lbwaare man bila ye o nyinji
mu alibi su.”

⁹ Kumu ɔkɔn mu nu Dawidi tɔwe mu asɩn mu, ɪ gye sa Gyiwu abi nkɔn nun, abee ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi gbaa? Nu an wɔla tɔwe ye, Abraham kɔɔle lbwaare gyii, nu mu kikɔɔle-gyii manɔa su nu lbwaare kyula ye mu ikpa i kyiiigi.

¹⁰ Saɔa mɔɔ tɔ nu inumu ɪ waa sa mu? Saɔa mu nu ɔ tin oduu mu abee saɔa mu nu ɔ man putu tin oduu mu? ɪ gye saɔa mu nu ɔ man putu tin.

¹¹ Abraham oduu katɩn mu gye sɩnkaala nun, nu

ι kaapu to fee mu kikoole-gyii su nu saɲa mu nu o man pɔta tin mu oduu mu, nu lbwaare kyula ye mu ukpa i kyiigi. Kanɔn su mu ι gye asa kpini mu nu ba koole gyii nu ba man pɔta tin bamu iduu mu kpini bamu-se, nu ι yege nu lbwaare kyula ye bamu ukpa i kyiigi. ¹² Nu o bila o gye bamu nu ba tin iduu mu bamu-se, man gye ba maa tin iduu su, amaa lu fee bamu gbaa bamu, ba maa naa kikoole-gyii okpa kolɔn mu nu ane naana Abraham nate su pɔyi nu o tin oduu mu.

¹³ lbwaare da mu kokolo su sa Abraham maa mu anaana-bii ye bee biti ba baa ba gye dulinyaa to kapatye agyipu. Fale kokolo su kida mu man gye nbara mu kibuu su, amaa lu mu kikoole-gyii su nu lbwaare kyula ye mu ukpa i kyiigi mu ase. ¹⁴ Nu bamu nu ba kan bee buu nbara mu, ι gye dulinyaa kapatye agyipu bire, kanɔn bire kikoole-gyii mu ki gye kɔyan, nu kokolo su kida mu man su kyaare. ¹⁵ Lu fee bamu nu ba fɔyi nbara mu, bee nye lbwaare kusu bute. Amaa nu nbara ι man bu to mu, nbara kifɔyi gbaa man bu to.

¹⁶ Imu su lu kikoole-gyii su nu asa bee nye kutɔ mu nu lbwaare da mu kokolo su sa bamu mu. Ι gye kabwaala kakee sa Abraham kɔnaana to. Ι man gye bamu nu bee buu nbara mu nkɔn, amaa ye bamu nu ba koole gyii gbaa fee kanan mu nu Abraham koole gyii mu. Lu fee mu ι gye ane kpini ane-se. ¹⁷ Fee kanan mu nu ba kyɔɔɔ yila mu ye, “N waa fu oɔe sa ndendemande kpini.” lbwaare ase mu Abraham ι gye oɔe sa ane kpini. Abraham koole lbwaare mu nu ee kyinji alewupu ee ba nkpa to mu gyii, nu lbwaare ee sa alewupu

nkpa. Nii kuto mu nii ki man wula ki bu to mu, mu i yege nii ku ba.

¹⁸ I maa du fee tamaa man bu to gbaa mu, Abraham koole gyii nii o su tamaa. Nii o ba waa ose sa ndendamande gaalaagaa fee kanan mu nii lbwaare towe mu ye, "Kanin nii fu anaana-bii bee biti ba ba nye akyo fee akyikpebi." ¹⁹ Abraham gyii fee nsu kelifa nii o nyi mu kayi-wule ki maa poo. Nii mu-ka Sara gbaa bile nii o man kubge ku. Lu unmu kpini su Abraham kikoole-gyii ki man yoo. ²⁰ Nii kuto mu nii lbwaare da mu kookolo su sa mu mu, o man gyii umu umore, amaa o nye kikoole-gyii to olon nii o taa bunyaa sa lbwaare. ²¹ Nii o koole kyula fee kuto mu nii lbwaare da mu kookolo su ye ee biti o waa sa mu mu, ee biti o taale waa. ²² Fale su nii, "lbwaare kyula ye mu ukpa i kyiigi." ²³ Imu nii ba kyuroo ye Abraham ukpa i kyiigi lbwaare ase mu, man gye mu nkun su nii ba kyuroo kanin. ²⁴ Amaa ane kpini su nii ba kyuroo kanin. Kanin su ane gbaa ane mu nii an koole lbwaare mu nii o kyini ane-Nyiripe Yesu lu lewu to gyii mu, lbwaare ii biti o koole ane fee ane ukpa i kyiigi. ²⁵ Kpalu fee ane alibi su lbwaare lee mu sa fee o wu, nii o kyini mu ba nkpa to nii lu mu su mu lbwaare koole ane fee ane ukpa i kyiigi.

5

*Kikoole-gyii i biya kayi-yuuli
ye kensi-gyii*

¹ Kanɔn sɔ, lu anɛ kɔkɔlɛ-gyii sɔ mɔ, Ibwaare kyula yɛ anɛ ɔkpa i kyiigi mɔ ase, nu lu Onyurɔpɛ Yesu Krisito sɔ mɔ, kayɔ yuuli ki bɔ anaa Ibwaare nsana. ² Lu mɔ sɔ nu an taa anɛ kɔkɔlɛ-gyii nyɛ kabwaala mɔ nu nbunbu an yɛ kɔmɔ tɔ fale. Nu anɛ ansi i gyii lu fɛɛ an sɔ tamaa fɛɛ an biti an nyɛ bunyaa mɔ nu Ibwaare ii biti ɔ sa anɛ susu mɔ. ³ Nu man gye kanɔn nkɔn sɔ, amaa awɔrɔfɔ mɔ nu an gyii fale gbaa mɔ, anɛ ansi i gyii, lu fɛɛ awɔrɔfɔ ɪ yɛgɛ nu asa ba nyɛ aniya yɛ tɔ. ⁴ Nu aniya kyɛ tɔ mɔɔ ɪ biya kibulabu, nu kibulabu ki biya tamaa. ⁵ Nu tamaa mɛɛ waa kɔyan, lu fɛɛ Ibwaare bɔla Kayaayu Kyɛkyɛ mɔ nu ɔ taa sa anɛ mɔ sɔ kyɛgɛ mu kebiti mɔ bɔla anɛ nkɔlɔ tɔ.

⁶ Saɲa mɔ nu anɛ anyɔmɔsa a mɛɛ bɔla taale waa sehn mɔ, kanɔn saɲa maɲa tɔ kyɛkyɛ nu Krisito ba wu sa anɛ alibi awaapu. ⁷ Ii biti ɪ waa ɔlɔn sa nyɔmɔsa fɛɛ ɔ wu sa ɔsa mɔ nu mɔ ɔkpa i kyiigi gbaa. Amaa ɔmɔ nu ɔ gye adanbɔrasa ɔwaapu bɔrɛ akɔtɔ fɛɛ ɔku ii biti ɔ waa kɔkɔlɔ ɔsu yɛ ee biti ɔ wu sa mɔ. ⁸ Amaa Ibwaare lɛɛ mu kebiti mɔ nu ɔ sɔ sa anɛ mɔ kaapu lu unu mɔ sɔ. Lu fɛɛ a maa san an gye alibi awaapu gbaa mɔ, nu Krisito ba wu sa anɛ.

⁹ Lu Yesu Krisito nkalan sɔ nu Ibwaare kɔlɛ kyula fɛɛ anɛ ɔkpa i kyiigi mɔ ase. Kanɔn maɲa sɔ lu Krisito sɔ mɔ, ee biti ɔ mɔlɔgɛ anɛ lu mɔ kɔsu bɔtɛ mɔ tɔ. ¹⁰ Halɔ saɲa mɔ nu an gye Ibwaare akisipu mɔ, nu ɔ yɛgɛ mu-bii Yesu ba wu nu ɪ lɔɲɔ anaa mɔ nsana. Lu fɛɛ Yesu maa tɛ nkpa tɔ sɔ mɔ, ee biti ɔ mɔlɔgɛ anɛ lu kɔsu bɔtɛ kakpaa mɔ tɔ. ¹¹ Nu ɪ man gye unu mɔ nkɔn,

amaa umu nu i bila i tii su i gye fee ane ansi i gyii lu kolonjo mu nu ane-Nyiripe Yesu Krisito ba lonjo anaa lbwaare nsana mu su.

*Lewu bola Adam su ba,
nu nkpa i bola Yesu Krisito su ba*

¹² Nu lu nyimisa kulon awaasa su nu alibi i ba dulinyaa, nu lu alibi su nu lewu ba dulinyaa to. Nu fale su nu lewu nye okpa asa kpini su, lu fee okumaa numu waa alibi. ¹³ Imu su poyi ke lbwaare o biya nbara mu, alibi i wola i bu dulinyaa to. Amaa sana mu nu nbara mu i man bu to mu, ba mee taa alibi bee tu sehn. ¹⁴ Amaa lu alibi su mu, lewu gyii nyimisa su kuwura lu Adam su ba fuu Mosesi sana su, halu ba maa man nyita lbwaare konosa mu fee Adam lee mu gbaa. Okpa ku su mu Adam i yile sa Yesu mu nu o ba ba kamaa to mu.

¹⁵ Amaa lbwaare kabwaala kakee mu man du fee Adam alibi mu. Kpalu fee Adam kulon alibi mu su mu, okumaa numu wu. Amaa lbwaare kabwaala mu nu o taa kee okumaa numu lu Yesu Krisito kulon su mu, ki gye koto kpare. ¹⁶ Kanun mana gbaa nu lbwaare kakee mu ki man du fee kanan mu nu Adam nyimisa kulon alibi i ba waa mu. Nyimisa kulon alibi katale su mu, i bun okumaa numu kupwe. Amaa lu asa alibi gaalaagaa kiwaa kamaa mu, omu nu ee yege nu lbwaare u taale kyula fee nyimisa ukpa i kyiigi mu ase mu, i ba. ¹⁷ Nyimisa kulon alibi su nu lewu gyii asa su lon lu kanun nyimisa kulon mana su. Nu Yesu Krisito nyimisa kulon gbaa su mu, anyimisa ba nye kabwaala nu lbwaare ii kyula fee bamu ukpa i kyiigi mu ase, nu ba nye

Ibwaare ase kakyɔna kakpaa. Imɔ sɔ kutɔ mɔ nu Yesu Krisito waa mɔ, kɪ kyɔ lewu ɔlɔn mɔ nu kɪ da gyii ane sɔ mɔ.

¹⁸ Imɔ sɔ fɛɛ kanan mɔ nu nyɔmɔsa kulɔn alibi sɔ nu asa kpini ba gyii kɔpwe mɔ, kanɔn maɔa sɔ nu nyɔmɔsa kulɔn ukpa kikiyiigi sɔ mɔ, nu Ibwaare ii kyula ye asa bamɔ ukpa i kyiiigi, nu ba nye nkpa. ¹⁹ Fɛɛ kanan mɔ nu Adam kulɔn waa kɔsɔ tɔ ɔlɔn nu ɔ man nu Ibwaare ase, nu asa kpini ba bilinji alibi awaapɔ mɔ, kanɔn maɔa sɔ nu Yesu Krisito kulɔn biya mɔ asɔ kase nu Ibwaare ase nu ɪ yege nu Ibwaare kyula asa gaalaagaa fɛɛ bamɔ ukpa i kyiiigi mɔ ase.

²⁰ Mosesi nbara mɔ ɪ ba nɔn, ke ɪ yege asa ba wu alibi mɔ nu beɛ waa mɔ kɔkyɔ. Amaa alibi kɔwaa kɪ maa nye akyɔ mɔ, yege Ibwaare kabwaala mɔ kɪ nye akyɔ kɪ tii sɔ. ²¹ Fɛɛ kanan mɔ nu alibi nye ɔlɔn nyɔmɔsa sɔ nu ɔ nye lewu mɔ, kanɔn maɔa sɔ nu asa ba nye Ibwaare kabwaala fɛɛ maa kyula fɛɛ asa ukpa i kyiiigi mɔ ase. Imɔ sɔ lu ane-Nyɔɔɔpe Yesu Krisito sɔ mɔ, asa ba nye nkpa kakpaa.

6

Alibi man bila ɪ sɔ ane sɔ ɔlɔn

¹ Kanɔn sɔ, mɔne nu an biti a tɔwe? A kyaga sɔ an waa alibi ke Ibwaare kabwaala mɔ kɪ nye akyɔ kɪ tii sɔ abeɛ? ² Ayee! Alibi ɪ man bila sɔ ane sɔ ɔlɔn, lu fɛɛ i du nɔn fɛɛ a maa wu mɔ, nene nu an bila taale kyɔna alibi mɔ tɔ? ³ Abɛɛ fan man nyi fɛɛ ane kpini mɔ nu ba gyee ane Ibwaare kekyugyee mɔ waa Yesu Krisito tɔ mɔ, ɪ waa fɛɛ anaa mɔ an waa kɔkulɔn mu lewu tɔ

abɛɛ? ⁴ Nii lu anɛ lbwaare kekyugyee mu su mu, anaa mu an wu, nu ba pula anaa mu. Imu su fɛɛ kanan mu nu ɔsɛ lbwaare taa mu bunyaa kyinji mu lu lewu to mu, anɛ gbaa anɛ an biti a kyina kakyina pupwe to.

⁵ Fɛɛ anaa mu a maa gye kukulun lu mu kelewu mu su mu, kanun manja su nu anaa mu an biti a ba an gye kulun lu mu kikyinji bwii ba nkpa to mu. ⁶ Nii an nyi fɛɛ ba da anɛ alibi n-yu didaa mu ye mu mata oyu laasa su moɔ, nu i yege nu anɛ alibi n-yu didaa man bila ki su olun anɛ su, ke a man bila taa anɛ n-yu waa anye sa alibi. ⁷ Lu fɛɛ okumaa mu nu o wu mu, o nye mu n-yu lu alibi kiwaa su.

⁸ Fɛɛ anaa Krisito a maa wu fale mu, an koolɛ gyii fɛɛ anaa mu an biti a buga kyina. ⁹ Nii an nyi fɛɛ Krisito maa kyinji lu lewu to fale mu, o mee bila ye o wu, nu lewu man bila o su mu su olun. ¹⁰ Nii kelewu mu nu o wu mu, o wu sa anɛ alibi kulu kulun kakpaa, amaa nkpa mu nu o te kumu to mu, o te sa lbwaare.

¹¹ Kanun okpa manja su, fan ku fane n-yu fɛɛ fan wu, nu alibi kiwaa ki man bila ki su fane su olun, amaa fan te sa lbwaare, lu fɛɛ fan naa Yesu Krisito fan waa kukulun. ¹² Imu su fan man yege alibi i gyii kuwura fane kayu-wule su, ke fan man buu ato libi mu nu fane kayu-wule ii biti i waa mu. ¹³ Fan man taa fane n-yu katun ku sa alibi ke i taa waa asun libi, amaa fan taa fane n-yu sa lbwaare fɛɛ bamu nu lbwaare lee bamu lu lewu to ba nkpa to mu, ke fan taa fane kayu-wule kpini taa sa mu, ke o taa fane waa ukpa kyigisa ato. ¹⁴ Nii fan man bila yege alibi i

gyii fane su olon, lu fee fan man bu Mosesi nbara mu kase, amaa lbwaare kabwaala mu to nu fan bu.

An gye anye sa lbwaare

¹⁵ Kanin su mine nu an biti a towe? Fee a maa man bila an bu nbara mu kase, nu an nye lbwaare kabwaala mu, a kyaga su an waa alibi? Ayee! ¹⁶ Fan man nyi fee nu fan kan taa fane n-yu sa oku nu fan nu mu ase mu, fan gye anye sa osa manja. Imu su nu fan kan buu alibi mu, fan gye anye sa umu, nu u su fane i kpee lewu to, amaa nu fan kan buu lbwaare mu, umu i su fane i kpee ukpa kyiigisa to. ¹⁷ Fan kyina fan gye anye sa alibi, amaa n fwaala lbwaare fee nbunbu bure fan taa fane nkolo kpini buu kesintin kikaapu mu nu ba taa kaapu fane mu. ¹⁸ lbwaare koolo fane lu alibi to, nu fan ba biliji anye sa ukpa kyiigisa awaasa.

¹⁹ Fane kikoole-gyii ki maa man pita waa olon su, nu n taa kayi-wole to asin n kala n sa fane fale. Didaa mu fan kyina taa fane n-yu biliji anye alibi to, nu fan waa alibi kikyoo tii su. Kanin su nu i dagaa fee nbunbu fan taa fane n-yu kpini fee anye sa ukpa kyiigisa awaasa, ke fan ba biliji lbwaare lee. ²⁰ Saŋa mu nu fan gye anye sa alibi mu, lbwaare ukpa kyiigisa asin mu, fan man taa umu waa sehn. ²¹ Mine tonoo nu fan nye lu kanin saŋa manja, lu kanin ato manja mu nu ndaga i gye ipeeli-sin sa fane fale? Kanin ato manja i biya lewu. ²² Amaa nbunbu fan maa man bila fan gye anye sa alibi fale, nu fan biliji anye sa lbwaare mu, tonoo mu nu fen biti fan nye mu i gye fan maa biliji lbwaare asa, nu i biya

fanε nkpa kakpaa. ²³ Nu alibi kɔkɔka ɪ gye lewu, amaa lbwaare kakεε mu nu ɔ bɔla anε-Nyuripe Yesu Krisito su sa anε ɪ gye nkpa kakpaa.

7

Asin lu Mosesi nbara mu su

¹ Mε birisa ana akɔɔle-gyipu, fanε kpini fan nyi fεε saɲa mu nu nyumisa san ɔ tε nkpa tɔ mu, saɲa maa nkɔn nu nbara mu ɪ su ɔɔn mu su.

² I du nin fεε ɔkyu kilipu. Saɲa mu nu mu-kuli san ɔ tε nkpa tɔ mu, kekili nbara mu i ηmina mu sa mu-kuli. Amaa nu mu-kuli mu kan wu bire ɔ nye mu n-yu lu kekili nbara mu tɔ. ³ Kanin su nu ɔ kan kili ɔnyin pupwe yεge mu-kuli san ɔ tε nkpa tɔ mu, ɔ lu mu-kuli kamaa num. Amaa nu mu-kuli mu kan wu bire ɔ nye mu n-yu lu kekili nbara mu tɔ, nu εε bila taale kili ɔnyin pupwe nu ɪ mee kaapu fεε ɔ lu mu-kuli kamaa nin.

⁴ Imu su mε-daa ana ye mi-supu ana, kanin maɲa nu fanε gbaa fanε fan maa kɔɔle Yesu Krisito gyii mu, fan bɔla mu kayu-wɔle su wu nin. Imu su Mosesi nbara mu ɪ man bila ɪ su fanε su ɔɔn. Imu su nbunbu bire fan gye sa Krisito mu nu ɔ wu kyigi lu lewu tɔ mu, ke a nye waa adanbirasa sa lbwaare. ⁵ Fεε saɲa mu nu an bu anε gbaa-gbaa kayu-wɔle kebiti tɔ mu, nbara mu ɪ yεge nu kayu-wɔle kebiti mu nu ɪ gye alibi mu, ɪ waa kusun anε n-yu tɔ, nu an sun asun libi nu ɪ su anε ii kpee lewu tɔ. ⁶ Amaa nbunbu an nye anε n-yu lu nbara mu nu ɪ daa kyina ηmina anε mu tɔ, lu fεε i du nin fεε anaa Krisito a maa wu. Imu su nu a man bila an sun nbara didaa mu nu ba kyɔrɔɔ yila mu, amaa an

sun lbwaare okpa pupwe mu nu i bola Kayaayu mu sv.

*Mosesi nbara
ye alibi*

⁷ Imu sv mune nu an biti a towe? Nbara mu i gye alibi nun abee? Ayee! I man gye alibi nun. Nbara mu i yege nu n bu koto mu nu alibi i gye. Nu nbara mu i man dun towe ye, “Man yege fu ansi i payi oku ato sv mu” naafoo n mee ye n bu koto mu nu onsi-payi gye. ⁸ Nu nbara inumu sv nu alibi a bola nye okpa me to, nu u sv me obule nu n biti alibi kumaa kiwaa tii sv. Lu fee nu nbara i man bu to mu, alibi mu konko ki wu. ⁹ Saŋa ku to mu n daa kyina yege n man nyi Mosesi nbara mu. Amaa saŋa mu nu n ba bu lbwaare konosa mu, nu n lan bu fee alibi to nu n te, nu n wu. ¹⁰ Nu n lan bu fee lbwaare konosa mu nu naafoo i biya me nkpa mu, i taa me kpee lewu to. ¹¹ Nu alibi i bola lbwaare konosa mu sv nye okpa pina me, nu i bola imu sv moo me. ¹² Mosesi nbara mu i du kyirekyire, nu lbwaare konosa mu gbaa i du kyirekyire, nu i du kyeekyee nu i buron. ¹³ Imu sv fale koto danbirasa numu i biya me lewu nun? Ayee! Amaa alibi a bola koto danbirasa numu sv nu i yege nu n wu lewu. Inumu i waa nun ke alibi i lu ifuli kaapu kanan mu nu i du. Nu konosa mu ki yege nu an taale wu kesintin fee alibi i gye alibi i man buron nun kpini-kpini.

¹⁴ An nyi fee nbara mu i gye lbwaare Kayaayu to ato nun, amaa mee me bure n gye kayi-wule nyimisa nun, nu alibi i gyii me sv nu i waa me fee kinye. ¹⁵ N mee nu me awaasa mu kase. Lu

fɛɛ atɔ mʊ nu n biti fɛɛ n waa mʊ, mɛɛ taalɛ n waa, amaa umʊ nu n mee biti mʊ, umʊ nu n waa. ¹⁶ Nu fɛɛ nu n kan waa umʊ nu n mee biti fɛɛ n waa birɛ, n kyula fɛɛ nbara mʊ ɪ burɔn. ¹⁷ Kanɪn birɛ kanan mʊ nu i du mʊ, man gye mɛ gbaa-gbaa mɛ ɪ waa atɔ waasa libi numʊ, amaa alibi mʊ nu ɪ bu mɛ tɔ mʊ ɪ waa umʊ. ¹⁸ Nu n nyi fɛɛ mɛ gbaa-gbaa mɛ tɔ nu ɪ gye mɛ kɪbaabʊtɔ dɪdaa mʊ, kʊtɔ danbirasa kʊ kɪ man bu mɛ tɔ. ɪ gye mɛ kɪpɪrɛ fɛɛ n waa adanbirasa, amaa n mɛɛ taalɛ n waa. ¹⁹ Adanbirasa mʊ nu n biti fɛɛ n waa mʊ, n mɛɛ waa umʊ, amaa alibi mʊ nu n mee biti fɛɛ n waa mʊ, umʊ nu n waa. ²⁰ Fɛɛ nu n kan waa kʊtɔ mʊ nu kɪ man gye mi kebiti fɛɛ n waa mʊ, man gye mɛ ɪ waa umʊ kanɪn, amaa alibi mʊ nu ɪ bu mɛ tɔ mʊ, umʊ ɪ waa kanɪn.

²¹ N wu fɛɛ saɲa kʊmaa mʊ, kanɪn nu ɪ waa mɛ nu. Lu fɛɛ saɲa kʊmaa mʊ nu n biti fɛɛ n waa adanbirasa mʊ, alibi nu ɪ sula mɛ naa waa. ²² Nu mɛ kɔkɔlɔ tɔ mʊ, n kɔɔlɛ ɪbwaare nbara mʊ kyula fɛɛ umʊ nu n biti n buu. ²³ Amaa n wu nbara kʊ maa bu mɛ tɔ ɪ waa kusun, nu ɪ kɔ ye ɪbwaare nbara mʊ nu n kɔɔlɛ kyula mɛ kɔkɔlɔ tɔ mʊ. Nbara numʊ ɪ yege nu alibi gyii mi kumu nu i loo mɛ n-yu tɔ kpini. ²⁴ Mɛ awɔrɔfɔ wuya numʊ! Anumʊ ii biti ɔ mɔlɪge mɛ lu kayɪ-wɔlɛ awaasa libi mʊ nu ku sɔ mɛ kii kpee lewu tɔ fale? ²⁵ N afwaala ɪbwaare fɛɛ ɔ bɔla anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito sɔ mɔlɪge mɛ.

Mɛ gbaa-gbaa mɛ kɔkɔlɔ tɔ mʊ, n buu ɪbwaare nbara mʊ, amaa mɛ kɪbaabʊtɔ dɪdaa mʊ, kii biti alibi kɪwaa.

8

*Ibwaare Kayaayu mu
yege nu an nye ane n-yu*

¹ Imu su, nbunbu Ibwaare kupwe kubun man bu to sa ane mu nu anaa Yesu Krisito an waa kukulun mu. ² Lu fee a maa bola Yesu Krisito su mu, Ibwaare Kayaayu nbara pupwe mu nu ku sa nyimisa nkpa mu, i yege nu n nye me n-yu lu nbara mu nu u towe ye, nu n kan waa mu alibi n biti n wu mu. ³ Kuto mu nu Mosesi nbara mu i man taale waa, kpali fee ane kayi-wole mu maa man bila ki bulun ki buu nbara mu, Ibwaare taale waa fee maa sun mu gbaa-gbaa mu-bii fee nyimisa alibi awaapu keduli. Nu o taa mu n-yu waa saraga sa ane alibi, ba bun alibi mu nu i gyii nyimisa kayi-wole su mu kupwe. ⁴ Ibwaare waa fale nun ke a taale waa kesintin ukpa danbirasa mu nu nbara ii biti mu, lu fee an man bila an buu ane kayi-wole didaa mu, amaa an buu Ibwaare Kayaayu kebiti mu.

⁵ Nu bamu nu ba naa kayi-wole didaa to mu, bamu nfeere i de kayi-wole kebiti su nun, amaa bamu nu ba naa Kayaayu to mu, bamu nfeere i de Kayaayu kebiti to nun. ⁶ Fee kayi-wole kebiti kan gyii oku nfeere su mu, i biya mu lewu nun, amaa omu nu Ibwaare Kayaayu kebiti gyii mu nfeere su mu, i biya mu nkpa ye keyuula. ⁷ Lu fee nu oku kan taa mu nfeere tuu kayi-wole kebiti su mu, o gye Ibwaare okisipu. Nu o mee buu Ibwaare nbara, nu o mee taale buu su gbaa. ⁸ Nu bamu nu bee waa bamu kayi-wole kebiti mu, ba mee bola Ibwaare ansi.

⁹ Amaa fane bure fen mee waa fane kayi-wole kebiti, amaa lbwaare Kayaayu mu nu ki bu fane to mu kebiti nu fen waa. Nu osa kumaa mu nu o man su Krisito Kayaayu mu, o man gye Krisito lee. ¹⁰ Amaa fane mu nu Krisito bu fane nkolo to mu bure, fane n-yaayu mu nu i bu fane to mu i su nkpa. Lu fee lbwaare towe ye fane ukpa i kyigi mu ase, amaa lu fane alibi su mu fane kayi-wole kii biti ki wu. ¹¹ Nu i kan i gye fee lbwaare mu nu o kyini Yesu lu lewu to mu Kayaayu bu fane to bure, kanun lbwaare mu nu o kyini Yesu lu lewu to mu, ii biti o sa fane kayi-wole nkpa, lu mu Kayaayu mu nu ki bu fane to fale su.

¹² Imu su me-daa ana ye mi-supu ana, nbunbu kutu mu nu ki dagaa i gye fee a man taa ane kayi-wole kebiti waa ane kakyina to. ¹³ Nu fan kan taa kayi-wole asun libi waa fane kakyina to bure fen biti fen wu, amaa nu fan bola Kayaayu mu su kina nu fan yege kayi-wole asun libi mu bure, fen biti fan nye nkpa. ¹⁴ Bamu nu ba buu lbwaare Kayaayu okpa kaapu baamu mu, bamu i gye lbwaare mu-bii ana. ¹⁵ Lu fee Kayaayu mu nu lbwaare sa fane mu, mee waa fane anye ke fan baa fan su kufuu. Amaa fan nye Kayaayu mu nu ku waa fane lbwaare mu-bii ana. Imu olun to nu an taale tu lbwaare ye, "Abaa! Ane-Se." ¹⁶ lbwaare Kayaayu mu gbaa-gbaa i lee i kaapu ane nkolo to kesintin fee an gye lbwaare mu-bii ana. ¹⁷ Nu a maa gye mu-bii ana fale su mu, an biti a nye kutu mu nu o da mu kokolo su ye ee biti o sa ane mu. Nu anaa Krisito an biti a buga nye kanun kutu mana. Amoo ana mu an buga gyii mu aworofu mu, poyi ke ana mu a buga gyii

mυ bυnyaa mυ.

Kakaaku bυnyaa kɪ nyɛ

¹⁸ Nɪ n wu fɛɛ nbɪnbɪ awɔrɔfɔ mυ nɪ an gyii fale mυ, ɔku mɛɛ taale taa kaala bυnyaa mυ nɪ Ibwaare ii biti ɔ lɛɛ kaapu anɛ mυ. ¹⁹ Ibwaare atɔ tɔusa mυ kpini bɛɛ gyɔgyɔbɔ ba gyoo Ibwaare ɔ ba lɛɛ mu-bii ana mυ kaapu. ²⁰ Nɪ atɔ tɔusa mυ kpini ɪ ba waa atɔ kɪyan mυ nɪ ɪ man gye ɪmɔ kebiti sɔ, amaa Ibwaare ɪ waa ɪmɔ kanɪn kɛ ɔ sa ɪmɔ tamaa. ²¹ Lɪ fɛɛ atɔ tɔusa mυ kpini bee biti ba kɔɔlɛ bamɔ n-yɪ lɪ lewu ye kinyita tɔ, kɛ ba ba nyɛ bamɔ n-yɪ ye bυnyaa mυ nɪ ɪ dɛ sa Ibwaare mu-bii ana mυ.

²² Nɪ an nyi fɛɛ atɔ tɔusa mυ kpini bɛɛ yɪyɛɛ ba fɔb halɪ ndaga, fɛɛ kanan mυ nɪ ɔkyɪ ii dɪnɪ mυ. ²³ Nɪ ɪ man gye ɪmɔ nkɔn ɪ yɪyɛɛ, amaa anɛ gbaa-gbaa mυ nɪ an nyɛ Kayaayu mυ nɪ kɪ gye Ibwaare kakeɛ gyankpaasa mυ gbaa an yɪyɛɛ anɛ nkɔlɔ tɔ. An yɪyɛɛ an gyoo kake mυ nɪ Ibwaare ii biti ɔ taa anɛ waa mu-bii ana, kɛ ɔ kɔɔlɛ anɛ kayɪ-wɔlɛ yege mυ. ²⁴ Lɪ tamaa mυ nɪ an sɔ mυ sɔ mυ, Ibwaare mɔlɪge anɛ. Amaa nɪ ɔku sɔ tamaa lɪ kɔtɔ mυ nɪ ɔ tɛɛ wɔla wu mυ, man gye tamaa kpini-kpini. Nɪ anɪmɔ ɪ sɔ tamaa kɔtɔ mυ nɪ ɔ tɛɛ wɔla ɔ sɔ mυ sɔ? ²⁵ Amaa kɔtɔ mυ nɪ an man pɪta nyɛ nɪ an sɔ ɪmɔ sɔ tamaa mυ an nyɛ kenyiita nɪn an gyoo kɪmɔ.

²⁶ Kanɪn ɔkpa kulɔn sɔ nɪ Kayaayu mυ ɪ kye anɛ tɔ saɲa mυ nɪ anɛ n-yɪ ɪ yɔɔ anɛ mυ. Kpalɪ fɛɛ a maa man nyi kɔtɔ mυ nɪ a kɔlɛ, nɪ a man nyi kanan mυ nɪ a tɔwe anɛ kabwaare-kɔlɛ tɔ mυ, Kayaayu mυ gbaa-gbaa ii muusi ɛɛ tɔwe

atowe-bi mu nu oku mee taale taa kono towe nu
 o yile to ee kule ee kye ane to. ²⁷ Nu lbwaare mu
 nu o nyi ane nkolo to mu, nyi nfeere mu nu i bu
 Kayaayu mu to, lu fee Kayaayu mu i yile to ee
 kule ee sa akole-gyipu mu lu lbwaare kebiti su.

*An kyɔ bamv nu
 ba kɔ gyii lu mu*

²⁸ Nu an nyi fee ato kumaa mu nu i ba mu,
 lbwaare su umu kpini ee waa kusun, ke i kpee
 naa lwe danbirasa sa bamv nu bee biti mu asu
 mu. Bamv i gye asa mu nu lbwaare wola tu, fee
 kanan mu nu o wola towe yila mu. ²⁹ Nu bamv
 nu lbwaare wola o nyi mu, nu o lee bamv yila
 ke ba ba waa fee mu-bii keduli mu, ke mu-bii mu
 o ba waa nbii damante mu to obii gyankpaasa.
³⁰ Nu bamv nu o lee yila mu, o tu bamv, nu
 bamv nu o tu mu, o towe ye bamv ikpa i kyii
 mu ase, nu bamv nu bamv ikpa i kyii mu ase
 mu, o taa mu bunyaa mu sa bamv.

³¹ Inumu kpini kamaa mu, mine nu an biti a
 towe? Fee nu lbwaare kan o yile ane kamaa mu,
 anumu i taale ko ye ane? ³² Nu lbwaare mu nu
 o man kina mu-bii kita sa, nu lu ane alibi su
 mu, o yee nu o be wu sa ane mu, mine su nu
 o mee ye o taa ato kpini tii mu su bwaala ane?
³³ Nu lbwaare gbaa-gbaa maa towe ye an gyii
 asu mu, anumu ii biti o taale pwi ane mu nu
 lbwaare wola lee yila sa mu n-yu mu? ³⁴ Anumu
 i gye omuni o bun ane kupwe? Yesu Krisito abee.
 Ayee! Mu i wu sa ane nu o kyini lu lewu to
 sa ane, nu o te lbwaare gyisa su o yile to ee
 kule ee kye ane to. ³⁵ Mine i taale barige ane

lu Krisito kebiti mu to? Kayiyee, abee kukpene, abee kanyanla, abee akun, abee kitiri, ato mu nu a su kufuu, abee kumomom? Inumu kpini i mee taale barige ane lu Yesu kebiti mu to. ³⁶ N towe kanin lu fee Asinkyan yilasa mu i towe ye, "O! Ibwaare, kpali fu su bee mom ane kake kumaa, nu ba taa ane waa fee nbulubu mu nu bee biti ba naa mom bamu mu."

³⁷ Amaa lu Yesu Krisito kebiti mu nu o su sa ane su mu, an ko an lu umu kpini-kpini to. ³⁸ Nu n nyi i maa gye kesintin fee lewu nun o, nkpa nun o, Ibwaare nbom nun o, nbwu libi nun o, ato mu nu i bu to nbunbu nun o, ato mu nu ii biti i ba nun o, kase su ato nun o, olun nun o, ³⁹ susu nun o, kase to kase to ato nun o, ato mu nu Ibwaare tubu mu, kuku mee taale barige kebiti mu nu ki bu an naa mu nsana lu Onyiripe Yesu Krisito su.

9

Ibwaare lee Isirayi abi fee mu asa bitisa

¹ Lu maa Krisito a maa gye kukulun su mu, asin mu nu n towe fale i gye kesintin, n mee tin antjesa. Kayaayu Kyirekyire mu ye me nfeere to ii gyii me kesintin, fee umu nu n towe fale i man gye antjesa. ² Me oto to i foyi me nu me kokolo to ki nyita sa me asa. ³ Naafom nu ii biti i waa mu, n biti n taa me n-yu sa ke Ibwaare o towe me nom, ke i barige maa Yesu nsana, ke i yege me asa Isirayi abi ba nye nkpa. ⁴ Isirayi abi ba gye Ibwaare asa. Bamu nu Ibwaare lee nu o taa bamu waa mu asa, bamu nu o lee mu

bunyaa kpare mu kaapu, nu maa bamu ba waa katowe kyula, nu o sa bamu mu Nbara mu, nu o kaapu bamu okpa mu nu ba taa su sun mu, nu bamu nu o da kokolo su sa. ⁵ Nu Israyi abi banumu to nu lbwaare asa kpare-kpare mu ba lu, nu Krisito maa ba fee nyimsa kayi-wule to mu, o lu kanin kinaana manja to. lbwaare i gye omuni kutu kumaa ki bu mu kase, nu ayin-bi a gye mu lee kakpaa. Amen!

⁶ Amaa i man gye ye lbwaare man waa asin mu nu o da mu kokolo su towe yula mu to nin. Kpalu fee man gye bamu nu ba lu Israyi kinaana mu to kpini i gye Israyi abi kesintin. ⁷ Abee i man gye bamu nu ba lu Abraham kinaana mu to kpini i gye Abraham anaana-bii. Lu fee lbwaare towe sa Abraham ye, "Lu Isaki kanan to nu fii biti fu nye anaana-bii. ⁸ Asin mu kase i gye ye, man gye nbii mu nu Abraham kuvge mu kpini i gye lbwaare mu-bii ana. Amoo bamu nu lbwaare da mu kokolo su sa Abraham mu nkun i gye mu anaana-bii. ⁹ Kpalu fee fale nu lbwaare da mu kokolo su towe Abraham, 'Kesu kaku fale sana ke n ba bwii ba mu, fu-ka Sara ii biti o kuvge kebii-nyinsa-bii.'

¹⁰ "Man gye umu nkun. Amaa okyui mu nu ba tu mu ye Rebeka mu o kuvge nbwara-bii mu nu bamu-se gye ane naana Isaki. ¹¹ Amaa ba maa man pita kuvge bamu gbaa ke ba waa asin danbirasa abee alibi mu, lbwaare wola lee kaapu fee kanan mu nu ee lee oku nu ee tu mu mu, i man bola osa maa awaasa su. ¹² Lu fee poyi ba kuvge nbii mu lbwaare towe Rebeka ye, 'Obulsa ase mu ii biti o be sun kebii ase mu.' ¹³ Kanin

nu ɔ wɔla tɔwe Asinkyan yɔlɔsa mu tɔ ye, ‘N biti Gyekobu, amaa n kisi Esawu.’

14 “Imu su nene nu an bitɔ a tɔwe? A tɔwe ye Ibwaare mee waa mu asɔn kyɛkyɛ abee? Ayee, ɛ man gye kanɔn. 15 Kpalɔ fee ɔ tɔwe Mosesi ye, ‘Omɔ nu n bitɔ n wu kɔwee mu, mu nu n bitɔ n wu kɔwee,

nu omɔ nu me kɔkɔlɔ ku kyɔɔ mu su mu, mu nu me kɔkɔlɔ kii bitɔ ku kyɔɔ mu su.’

16 Imu su ɛ man gye nyɔmɔsa kɔpɔre su abee maa kpan mu n-yɔ su, amaa ɛ gye Ibwaare kɔwee kuwu nɔn. 17 Kpalɔ fee Asinkyan yɔlɔsa mu tɔ mu Ibwaare tɔwe Faro ye, ‘Inumu su nu n bun fu kuwura ke n bɔla fu su lee me ɔlɔn kaapu, ke asa mu nu ba bu dulinyaa kpini tɔ ba yɔn me kitɔ.’

18 Inumu kpini ɛ kaapu fee bamu nu Ibwaare ii bitɔ ɔ wu kɔwee mu, bamu nu ee wu kɔwee, nu bamu nu ee bitɔ ba waa mu kɔsu tɔ ɔlɔn mu, ee yege nu ba waa kɔsu tɔ ɔlɔn.

19 “Fane tɔ ɔku ii bitɔ ɔ taase me ye, ‘Nu ɛ gye kanɔn birɛ, ɔku mee taale kina Ibwaare kebitɔ mu, mine ɛ waa su nu Ibwaare san ee pɔwɔ anɛ kɔsu tɔ ɔlɔn su?’ 20 Amaa nyɔmɔsa, fu ɛ gye anumɔ, nu fu taale tɔwe gyaɔa Ibwaare? Kɔtɔ pɔyɔsa ɛ taale tɔwe omɔ nu ɔ pɔyɔ kimu mu ye, ‘Mine ɛ waa nu fu pɔyɔ me fale?’ 21 Lu fee ɔpɔyɔpɔ su ɔkpa fee ɔ barige kabɔle kuli tɔ kɔnyɔ, ke ɔ taa kuku pɔyɔ lape mu nu bee yege bee yɔla kensi-gyii ake, ke ɔ taa kuku pɔyɔ lape mu nu bee gyii tɔ kake kɔmaa.

22 “Kanɔn ɔkpa kɔlɔn su nu Ibwaare ii bitɔ fee ɔ lee mu agbu kaapu asa, ke ba wu mu ɔlɔn mu, amaa bamu nu ɔ nye agbu bamu su, nu ɛ dagaa

fɛɛ ɔ nyita bamu mu, ɔ nye kenyiita gaa sa bamu.
 23 Nuu ɔ bula ee biti fɛɛ ɔ lɛɛ mu bunyaa kpare mu
 kaapu mu asa mu nu ee wu bamu kowɛɛ, nu ba
 gye bamu nu ɔ lonɔ bamu yila sa mu bunyaa
 mu. 24 Anɛ ɪ gye bamu nu ɔ tu mu, nu ɪ man
 gye Gyiwu abi mu to nkun, amaa ɔ tu bamu nu
 ba man gye Gyiwu abi mu to gbaa. 25 Fɛɛ kanan
 mu nu Ibwaare towe otowepu Hoseya owule mu
 to mu ye,

‘Asa mu nu naafɔɔ ba man gye me asa mu, n biti
 n tu bamu me asa.

Nuu otowule mu nu n man su kebiti sa bamu
 mu, n biti n biti bamu.’

26 Nuu ii biti ɪ ba fɛɛ opula mu nu Ibwaare towe
 bamu ye,

‘Fan man gye me asa mu,
 kanun opula mana to nu bee biti ba tu bamu,
 Ibwaare nkpa wuya mu-bii ana.’ ”

27 Ibwaare otowepu Isaya gbaa kuusi towe lu
 Israyi abi su ye,

“Haluu Israyi abi ba maa kyɔ fɛɛ opu kɔnɔ
 kikyafa fale gbaa mu,
 bamu to akalisa aku nu Ibwaare ii biti ɔ ba
 molige.

28 Onyiripe Ibwaare ii biti ɔ gyii mu asin kase su
 bilen-bilen ke ɔ lɔwe umu
 ke ɔ tin umu kidiyɛ.”

29 I du nun fɛɛ kanan mu nu Isaya wula towe
 yila mu ye,

“Fɛɛ nu Ibwaare Olun kpini wuya
 man dun dan yege anɛ odu to sa aku yila mu,
 naafɔɔ an dun muuri fɛɛ Sodom ye Gomora abi
 mu.”

*Isirayi abi ba man kɔɔle
asɪn mu gyii*

³⁰ Imu su mine nu an biti a tɔwe? An biti an tɔwe ye, bamu nu ba man gye Gyiwu abi, nu bamu ansi an man payi bee biti ukpa kyiigisa mu, lu bamu kɔɔle Yesu gyii su mu, lbwaare kɔɔle bamu fee bamu ukpa i kyiigi mu ase.

³¹ Amaa Isirayi abi mu bire, ba payi ansi bee buu nbara mu bee biti fee lbwaare i kɔɔle bamu ye bamu ukpa i kyiigi mu ase, yeye ba man nye mu. ³² Mine maa waa su? Lu fee ba man taa kɔɔle-gyii su bee biti, amaa ba su ba naa ye awaasa su nu. Nu ba siti “Kubuu sitisa” mu lu tye, ³³ fee kanan mu nu lbwaare tɔwe lu Yesu mu nu o yile sa kubuu numu asɪn Asɪnkyan yilasa mu to ye,

“Fan ku! N taa kubuu mu nu ki yeye asa ba siti mu yila Siyon kade to.

Ke kanɪn kifule-buu manja ki yeye asa ba lu bee tye.

Amaa okɔmaa mu nu o kɔɔle mu gyii mu, mee ye o gyii ipeeli.”

10

¹ Me-daa ana ye mi-supu ana, me kɔkɔlo biti ye me kabwaare-kule i gye ye lbwaare o molige Isirayi abi. ² Lu fee n taale gyii kesintin lu bamu su kaapu fee bee payi ansi bee buu lbwaare bire, amaa bamu kensi payi man yile kinyi su. ³ Nu ba man nyi kanan mu nu lbwaare u kɔɔle asa fee bamu ukpa i kyiigi mu ase. Imu su bee ku fee bamu gbaa-gbaa bamu awaasa i yeye nu bamu

ɩkpa i kyiiɔi. Imu su ba man biya bamu n-yu kase ba buu lbwaare ɩkpa mu nu ɩ yege o kyula fee bamu ɩkpa i kyiiɔi mu ase. ⁴ Imu kesintin ɩ gye ye Krisito ɩ waa nbara mu kusun mu lwe, nu okumaa mu nu o koolu mu gyii mu, lbwaare ii biti o towe ye mu ɩkpa i kyiiɔi mu ase.

⁵ Mosesi kaapu asa kanan mu nu ba buu nbara mu, ke lbwaare o koolu bamu fee bamu ɩkpa i kyiiɔi mu ase. Nu o kyuroo ye, “Osa kumaa mu nu o buu umu mu ee biti o nye nkpa lu umu su.”

⁶ Amaa fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu ɩ towe lu kikoolu-gyii mu nu ɩ yege nu lbwaare ɩ koolu asa ye bamu ɩkpa i kyiiɔi mu ase mu ɩ gye fee, “Man kan towe fu kokolo to ye, anumu ii biti o dii kpee susu? (umu ɩ gye ye, ke o kpiliga Yesu ba kase), ⁷ abee man towe ye, anumu ii biti o kpiliga kpee kase-kase to? (umu ɩ gye ye, ke o naa kusaa Yesu lu kamande to ba.)” ⁸ Amaa nene nu ɩ kyaga su ɩ towe? “lbwaare asin mu i tiri fu to, nu ɩ bu fu konu to ye fu kokolo to.” Inumu ɩ gye kikoolu-gyii asin mu nu an towe mu.

⁹ Nu fu kan taa fu konu lee towe ye, Yesu ɩ gye Onyirpe mu, nu fu koolu gyii fu kokolo to ye lbwaare kyini mu lu lewu to mu, fii biti fu nye kamolige. ¹⁰ Lu fee kokolo to nu nyumisa ɩ koolu ee gyii, nu lbwaare koolu mu fee mu ɩkpa i kyiiɔi. Nu o kan lee konu towe ye Yesu ɩ gye Onyirpe mu, ee biti o nye kamolige. ¹¹ Fee kanan mu nu lbwaare Asinkyan yilasa mu ɩ towe ye, “Okumaa mu nu o koolu mu gyii mu, o mee ye o gyii ipeeli kpa.” ¹² Gyiwu abi ba man kwu ye bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu to. Lu fee Onyirpe kulun ɩ gye Onyirpe sa asa kpini. Nu o su kusee

kukyo ee sa okumaa mu nu ee tu mu kitu mu,
 13 fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe
 ye, “Okumaa mu nu o tu Onyirpe mu kitu mu,
 ee biti o nye kamolige.”

14 Nene nu bee biti ba waa ke bamu nu ba man
 puta koolu mu gyii mu, ba taale tu mu kitu? Nu
 ba man kan nu mu asin mu, nene nu bee biti
 ba waa ke ba koolu mu gyii? Nu oku man puta
 towe bamu abwaaresin mu, nene nu bee biti ba
 waa ke ba nu? 15 Nu oku man kan sun bamu
 ye ba naa towe asin danbirasa mu, nene nu bee
 biti ba waa ke ba naa towe asin mu? Ibwaare
 Asinkyan yilasa mu i towe ye, “Bamu nu ba naa
 bee towe asin danbirasa mu, bamu kinate mu ki
 buron gaa.”

16 Amaa man gye Isirayi abi kpini i koolu asin
 danbirasa mu gyii. Lu fee Ibwaare otowepu
 Isaya towe ye, “Onyirpe Ibwaare, anumu i koolu
 ane asin towe mu gyii?” 17 Kanin bire lu asin
 danbirasa mu kitowe lu Yesu Krisito su nu asa
 bee nu asin mu. Nu lu asin mu kinu su, nu asa
 bee koolu bee gyii. 18 Amaa n taase ye, Gyiwu abi
 mu nu ba man koolu gyii mu, ba man nu asin
 mu nin? Ba nu ye bamu asu. Asinkyan yilasa
 mu i towe ye,

“Asin danbirasa kitowe mu, ii kpee dulinyaa to
 kpini,

nu asin towe anumu i kpee isowole kpini
 su.”

19 N bila taase ye, “Isirayi abi ba man nu kase
 nin? Ba nu kase, lu fee Mosesi wula gyankpaa
 towe bamu ye, Ibwaare ye,

‘N biti n taa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu,

nu ba man gye kubu fee fane mu, waa fane kensi payi.

N biti n taa asa mu nu ba man nyi me mu waa fane agbu.'

²⁰ Nu otowepu Isaya yile kinyinto kyaga su towe fee lbwaare ye,

'Bamu nu ba man ku biti me gbaa mu, bamu nu n yegbe nu ba wu me.

Nu bamu nu ba man taase me su mu, n lee me n-yu n kaapu bamu.'

²¹ Amaa lu Isirayi abi mu su bire lbwaare towe ye,

'Halu Isirayi abi ba maa bamu kusu to olon, ye bamu kikina me su mu, n san n da kibaa n tu bamu kake kumaa ye ba ba me ase.'

”

11

lbwaare wu Isirayi abi mu kowee

¹ Nu n taase ye, lbwaare kina mu asa Isirayi abi nun abee? Ayee! Ngbaa me n gye Isirayi obii nun. Nu n gye Abraham kanaana-bii nu n lu Bengyamin kebun. ² lbwaare man kina mu asa mu nu o wola o nyi bamu mu. Nu fan man nyinji asin mu nu Eligya towe Asunkyan yilasa mu to mu? Eligya maa fabule ee sa lbwaare lu Isirayi abi su ye, ³ “Onyiripe lbwaare, ba moƆ fu atowepu kpini, nu ba boyi fu saraga nswu kpini. Nu me nkun i sii nu beebi ba moƆ me.”

⁴ Amaa lbwaare lee mu konƆ ye, “N lee anyin ngbin nsunƆ yila sa me n-yu, nu bamu oku gbaa man munja odakpa Baali.” ⁵ Kanun su ane sanja numu to gbaa, lbwaare lee mu asa kalisa aku lu

mɔ kabwaala sɔ. ⁶ Nɔ ɪbwaare kulee mɔ ɪ gye kabwaala sɔ bire, kanɪn bire ɪ man bila ɪ gye kusun mɔ nɔ nyimisa sun. Nɔ ɪ kan ɪ gye kusun sɔ bire, kabwaala man bila ki gye kabwaala.

⁷ Imɔ sɔ mine? Kɔtɔ mɔ nɔ Israyɪ abi bee kpan bamɔ n-yɪ bee biti mɔ ba man nye kumɔ, amɔɔ bamɔ mɔ nɔ ɪbwaare lee bamɔ mɔ ɪ nye. Amaa bamɔ mɔ nɔ ba san mɔ nkolo ɪ bulɔn. ⁸ Fɛe kanan mɔ nɔ Isaya tɔwe Asɪnkyan yɪlasa mɔ tɔ ye,

“ɪbwaare waa bamɔ nfeere tɔ fɛe amelensipu,
nɔ ba mee taale taa bamɔ ansi wu,
nɔ ba mee taale taa bamɔ asɔ gbaa nu
ba fɔv ndaga kake nɔmɔ.”

⁹ Nɔ Dawidi gbaa tɔwe lu ɪlɔn ɪwɔle mɔ tɔ ye,
“ɪbwaare ɔ yege bamɔ ansi ogyikpa i bilinji ɔdɔv
da bamɔ,
ke ɪ bila yege ba lu tiye, ke ɪ baa ɪ gye bamɔ
kɔsv bite.

¹⁰ ɪbwaare ɔ yege bamɔ ansi i bun ke ba man
bila wu,
ke ɔ yege awɔrvɔ i nu bamɔ ke ɪ yege ba
nyɔn tɔ kakpaa.”

*ɪbwaare kamɔlige mɔ ki
de sa asa kpini*

¹¹ Nɔ n bila taase ye, “Israyɪ abi ba maa siti tiye mɔ, ba mee bila taale kɔsv? Ayee!” Amaa lu bamɔ alibi sɔ mɔ, bamɔ nɔ ba man gye Israyɪ abi mɔ bee biti ba ba nye kamɔlige ke ɪ yege Israyɪ abi ba nye kayɪ basa. ¹² Nɔ fɛe Israyɪ abi alibi ɪnɔmɔ ɪ yege dulinyaa tɔ asa kpini ba nye atɔ kpare, nɔ Israyɪ abi kitɪye kɪnɔmɔ ki yege ke bamɔ nɔ ba man gye Israyɪ abi ba nye

tɔnɔ gaa mɔ, mune tɔnɔ nu dulinyaa tɔ asa ba mee ye ba nye nu fee Israyi abi mɔ ba kan bwii kɔɔle gyii mɔ?

¹³ Nbuunbu n tɔwe n sa fane mɔ nu fan man gye Gyiwu abi mɔ nun. Fee n maa gye Krisito osunpu mɔ nu o sun me fane ase mɔ, kusun mɔ ki gyii mi ansi. ¹⁴ N sɔ tamaa fee akɔtɔ mi kusun mɔ kii biti ki taale yege me gbaa-gbaa me asa ba nye kayi basa ke bamɔ aku ba nye kamɔlige. ¹⁵ Saɲa mɔ nu lbwaare kina Israyi abi mɔ, umɔ i yege nu dulinyaa abi ba bwii ba lbwaare ase. Kanin sɔ nu lbwaare bwii kɔɔle Israyi abi mɔ, ii biti i baa i du nun fee alewupu ii bwii kyinji ba nkpa tɔ. ¹⁶ Fee nu ba kan lee atɔ ku tɔ ukɔ waa saraga sa lbwaare mɔ, umɔ nu i san mɔ gbaa i gye lbwaare lee nun. Fee nu ba taa oyu ilin waa saraga sa lbwaare mɔ, kanin bure n-yaabi mɔ kpini i gye lbwaare lee.

¹⁷ Israyi abi ba du nun fee olifu oyu mɔ nu ba duu kumɔ kewu tɔ, nu bamɔ nu ba man gye Gyiwu abi mɔ, ba du fee olifu oyu mɔ nu ki kɔyi afitiri tɔ mɔ. I du nun fee ba maa ne kewu tɔ oyu duusa mɔ kiyaa-bi ku fɔyi, ke ba taa afitiri tɔ lee mɔ kiyaa-bi ba nmina kyaga kuduusa mɔ sɔ. Nu i kan ba kanin mɔ n-yaabi mɔ nu ba nmina kyaga mɔ, u nye nkyu danbirasa u lu oyu duusa mɔ ilin tɔ. Nu fan ku unumɔ mɔ, fane mɔ nu fan man gye Gyiwu abi mɔ, fane i gye n-yaabi mɔ nu ba taa lu afitiri tɔ mɔ. ¹⁸ Imɔ sɔ fan man kaapu fane n-yi fee fan kyɔ kewu tɔ oyu duusa mɔ n-yaabi mɔ. Lu fee man gye fane u sa ilin mɔ nkpa, amaa ilin mɔ u sa fane nkpa. ¹⁹ Akɔtɔ fii biti fu tɔwe ye, “Ba ne n-yaabi fɔyi ke ba nye

taa me ηmina kyaga su.” ²⁰ I bu to kanin. Lu fee ba maa man koolε gyii su nu ba ηε bamu foyi. Nu fane kıkoolε-gyii su nu fan ba yii bamu ayaa to. Kanin su fan man kan kusaa fane n-yu, amaa fan baa fan daa fane n-yu su. ²¹ Lu fee fan baa fen nyi fee lbwaare maa man yege Gyiwu abi mu nu ba yile sa oyu duusa mu kusu bite mu, kanin manja nu o mee ye o yege fane gbaa.

²² Imu su fan ku kanan mu nu lbwaare wu asa kuwee ye mu katale okpa su. Bamu nu ba waa mu kusu olon mu, ee tale bamu okpa su, amaa fane fane bire ee su fane kuwee. Nu fan kan kyaga su koolε mu kuwee kuwu gyii mu, ee biti o kyaga su ee wu fane kuwee. Nu i man gye kanin mu, ee biti o ηε fane tub. ²³ Nu Gyiwu abi bire, nu ba kan yege bamu kiman koolε gyii mu bire, lbwaare ii biti o bwiiyaa bamu ba kyaga oyu duusa mu su. lbwaare su olon o taale waa kanin. ²⁴ Fan ku, fane gbaa-gbaa fane i gye afitiri to olifu n-yaabi, nu lbwaare ηε fane lu tuto ba kyaga kewu to olifu oyu duusa mu su. Imu su i mee ye i ba i bulon sa lbwaare fee o bwiiyaa kewu oyu duusa mu n-yaabi ba kyaga kumu gbaa-gbaa su.

lbwaare i wu asa kpini kuwee

²⁵ Me-daa ana ye mi-supu ana, n biti fee fan baa fen nyi fale asin baalasa numu su, ke fane to oku o man kusaa mu n-yu. Gyiwu abi aku ba nye kokolo osu naa fuu sana mu nu bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu gaalaagaa ba ba koolε Yesu gyii. ²⁶ Lu fale okpa su nu lstrayı abi kpini bee biti ba nye kamolige. Kanin manja nu lbwaare tawe Asunkyan ylasa mu to ye,

“Siyon kade to nu Omoligeɖu mu ii biti o lu.

Ee biti o ba yege Isirayi abi kpini ba yege
asin gyaga kiwaa.

²⁷ Nu n kan taa bamu alibi kee bamu mu,
umu ii biti i kaapu fee maa bamu katowe
kyula mu ki ba to.”

²⁸ Lu Isirayi abi asin danbirasa mu kekina su
mu, ba biliji lbwaare mu-don ana. Amaa bamu
kekina mu i yege fane mu nu fan man gye Gyiwu
abi fan nye tonɔ. Amaa lu lbwaare kile to mu,
ba gye mu asa bitisa lu bamu naana ana su.

²⁹ Nu lbwaare kan kee oku kakee abee nu o kan
tu oku mu, o man bila ye o kyeege mu nfeere.

³⁰ Fee kanan mu nu fane mu nu fan man gye
Gyiwu abi fan kyina waa lbwaare ase kusu to
olon, nu nbunbu lbwaare wu fane kuwee, kpali
fee Gyiwu abi ba maa waa kusu to olon su, ³¹ lu
kanun manja su nu nbunbu ngbaa bamu bee waa
kusu to olon, ke i ba fee ngbaa bamu lbwaare
o wu bamu kuwee fee kanan mu nu o wu fane
gbaa fane kuwee mu. ³² Nu lbwaare yege nu asa
kpini kusu to olon gyii bamu su, kanan mu nu i
waa ke o wu bamu kuwee.

Ayin-bi i gye lbwaare lee

³³ Fan ki lbwaare ato kpare mu nu o su mu.
lbwaare kanyaasin ye mu kinyi man su
okaa.

Anumu i taale bu mu ntale to kyeekeyee?

Nu anumu i taale ki biti wu mu ikpa naa
lwe?

³⁴ “Fee kanan mu nu ba kyuroo yla Asinkyan
yilasa mu to ye,

Nu anumu i nyi Onyiripe lbwaare nfeere

abɛɛ anɪmɪ ɪ gye mɪ ɔtɔwɛwaaɪpɪ?”

³⁵ “Nɪ anɪmɪ ɪ tɛɛ sa ɪbwaare atɔ kɪ,
ke ɪbwaare ɔ ba ka ɪmɪ kɪkɔ?”

³⁶ Lɪ fɛɛ atɔ kpini ɪ lɪ ɪbwaare ase, nɪ mɪ ɔlɔn
sɪ
nɪ ɪmɪ kpini ɪ bɪ tɔ, nɪ ɪmɪ kpini ɪ gye mɪ
lɛɛ.
Mɪ nɪ bɔnyaa gye mɪ lɛɛ kakpaa. ɪ ba
kanɪn.

12

Fan taa fane n-yɪ kpini sa ɪbwaare

¹ ɪmɪ sɪ mɛ-daa ana ye mi-supu ana, n sɪ
ɪbwaare kɔwɛɛ kuwu mɪ nɪ ɔ sɪ sa anɛ mɪ, n
kɔlɛ fane fɛɛ fan taa fane n-yɪ kpini sa ɪbwaare,
ke ɪ waa fɛɛ saraga kɔlɔŋɔ atɔ mɪ nɪ ɪ tɛ
nkpa tɔ, nɪ i du kyɪɛkyɪɛ, nɪ ɪ bɔla ɪbwaare
ansi. ɪnɪmɪ ɪ gye fane kabwaare-sun mɪ nɪ ɪ
lɪ fane nkɔlɔ tɔ nɪ ɪ dagaa. ² Fan man kase
dulinyaa nɪmɪ tɔ asɪn waasa, amaa fan kyɛɛɛɛ
fane kɪbaabɔtɔ, ke fan nye nfɛɛɛɛ pɔpwe mɪ nɪ
ɪ bɔrɔn. ɪmɪ ii biti ɪ yege fan taale kaala bɪ
ɪbwaare kebiti ye kɔtɔ mɪ nɪ kɪ bɔrɔn ye ɪmɪ
nɪ i gyii mu ansi ye ɪmɪ nɪ ɪ dɛ kyɛɛkyɛɛ naa
fɔɔ ɔkaa.

³ N bɔla ɪbwaare bwaala kekeɛ mɪ nɪ ɔ taa
sa mɛ mɪ sɪ, n tɔwe n sa fane ɔkɔmaa nɪmɪ ye,
ɔ man kɪ mɪ n-yɪ ɔ kyɔ kanan mɪ nɪ ɔ du,
amaa ɔ bɪya mɪ nfɛɛɛɛ kase lɪ mɪ kɪkɔlɛ-gyii
mɪ nɪ ɪbwaare kaala sa mɪ sɪ mɪ. ⁴ Fɛɛ kanan
mɪ nɪ anɛ ɔkɔmaa nɪmɪ sɪ kayɪ-wɔlɛ kɔlɔn ye
ɪkyagakpa kɔkwɪ-kɔkwɪ, nɪ kɔkɔmaa nɪmɪ sɪ
kɪmɪ kusun sunsa mɪ, ⁵ kanɪn manja nɪ a maa

kyo gbaa mu, an boga waa kubu kulon Krisito to, fee kanan mu nu kayu-wule su ukayakpa kukwu-kukwu, nu i gye kayu kulon mu. ⁶ Nu an su kabwaala kakee kukwu-kukwu mu nu lbwaare taa sa ane. Nu oku lee i gye lbwaare maa bola mu su ee towe asin mu, o taa waa lbwaare otowepu kusun fee kanan mu nu mu kikole-gyii ki kaapu mu. ⁷ Nu oku lee kan o gye o taa sun mu tomaa ana mu, o taa sun bamu. Nu oku lee kan o gye kikaapu mu, o taa kaapu asa. ⁸ Nu oku lee kan o gye kitowe waa mu, o towe waa. Nu oku lee kan o gye kekee sa asa mu nu ii tiri bamu mu, o lee mu kokolo to sa. Nu oku lee kan o gye kibulisa mu, o ku su kpan mu n-yu waa. Nu oku moe lee kan o gye kuwee kuwu mu, o bugi mu kokolo to su asa su.

Kebiti abaa

⁹ Fan biti abaa lu fane nkolo to. Fan yege alibi i waa fane kutu kisisa, ke fan ktaa kidanbirasa to kinkin. ¹⁰ Fan biti fane birisa ana Krisito abi fee kinyi-bii. Ke fan taa beeree sa abaa fan kyo fane n-yu. ¹¹ Fan kpan fane n-yu, ke fan man waa wulogyo, amaa fan taa fane olon kpini sun Onyiripe. ¹² Fan yege fane ansi i gyii lu fane tamaa mu nu fan su mu su. Nu fen kan fen gyii aworofu mu, fan nye kokolo yile to, ke fan kyaga su fen kule kabwaare-kule sana kumaa. ¹³ Nu fane birisa ana Krisito abuupu mu nu ato ku i tiri bamu mu, fen kye bamu to, ke fan waa aniya ktaa afo fane akpaara su.

¹⁴ Fan kule lbwaare o waa bamu nu bee kisi fane gbaa mu kusee. Eehn! Fan kule mu o waa bamu kusee, ke fan man towe bamu nno.

15 Bamɔ nu beɛ gyii ansi mu, fan naa bamɔ fan buga gyii ansi, nu bamɔ nu beɛ bɔta beɛ su mu, fan naa bamɔ fen bɔta tɔ su. 16 Fan waa kɔnɔ kulɔn tɔwe kyula abaa. Fan man kaapɔ fane n-yu, amaa fan taa fane n-yu buga asa mu nu ba man bu sehn tɔ mu. Fan man fe nfeere fee fan nyi fan kyɔ okɔmaa numu.

17 Okɔmaa mu nu ɔ waa fane alibi mu, fan man taa alibi ka mu kɔkɔ. Fan ku ye ɔdan ke fan waa kutɔ mu nu okɔmaa ii biti o wu fee i burɔn. 18 Fan waa fane abaa okaa lee, ke fan naa okɔmaa numu fan kyina kayi yuuli tɔ. 19 Me kyemune ana, fan man taa alibi ka okɔmaa mu nu ɔ waa fane alibi mu kɔkɔ. Fan yege kutɔ kɔmaa sa lbwaare. Lu fee Asɔnkyan ylasa mu i tɔwe ye ɔnyiripe lbwaare tɔwe ye, “Me i gye ɔmu nu n teela asa, nu n ka alibi kɔkɔ.” 20 Nu Asɔnkyan ylasa i bila tɔwe ye,

“Fee nu akɔn i kan i sɔ fu okisipu mu, sa mu agyito ke o gyii,
nu bulfo kan ɔ sɔ mu mu, sa mu nkyu ke o nuu.

Fu nye nu fu waa kanɔn mu, i du nun fee fu maa kɔula afɔlɔn-gyi gyaga mu kumu nsana.”

21 Fan man yege alibi i gyii fane sɔ, amaa fan taa fane adanbirasa gyii alibi sɔ.

13

*Fan biya fane n-yu
kase sa Kibane abilisa*

1 I dagaa fee okɔmaa numu maa biya mu n-yu kase sa kibane alɔlɔnpɔ. Lu fee ɔlɔnpɔ ku man bu tɔ, amɔɔ ɔmu nu lbwaare yla mu. Nu

alɔlɔnpɔ mɔ nu ba bu tɔ mɔ, Ibwaare i yii bamu. ² Kanɔn sɔ ɔkɔmaa mɔ nu eε kusɔ eε yile ɔlɔnpɔ ku sɔ mɔ, eε kusɔ eε yile kɔtɔ mɔ nu Ibwaare yila mɔ sɔ. Nu bamu nu beε waa kanɔn mɔ, bee biti ba biya kusɔ bute sa bamu n-yu. ³ Kpalɔ fεε bamu nu beε waa adanbirasa mɔ ba man sile isɔwɔle akusɔpɔ, amɔɔ bamu nu beε waa alibi nkɔn ɪ sile bamu. Imu sɔ nu fen mee biti fan baa fan sile alɔlɔnpɔ mɔ, kanɔn bire fan baa fen waa adanbirasa, ke ɪ yege ba yin fane. ⁴ Kpalɔ fεε Ibwaare ɪ lεε bamu waa akusɔpɔ ke ɪ kye fane tɔ ke ɪ waa ɔdan sa fane. Amaa nu fan waa alibi bire, fan sile bamu kpalɔ fεε man gye kiyan sɔ nu ba sɔ ɔlɔn fane sɔ. Lu fεε ba gye Ibwaare ayaafɔle mɔ nu ba yile mɔ ayaa tɔ ba bute alibi awaapɔ asu. ⁵ Imu sɔ ɪ dagaa fεε fan biya fane n-yu kase sa alɔlɔnpɔ mɔ. Man gye kusɔ bute nkɔn sɔ, amaa fen nyi fane nfεere tɔ fεε umu ɪ dagaa fεε fan waa.

⁶ Inumu kpini sɔ mɔ fan ka fane tɔtɔ sɔ kibane, lu fεε alɔlɔnpɔ mɔ ba gye Ibwaare ayaafɔle nin, nu ba sɔ bamu sana kpini beε waa bamu kusun. ⁷ Fan ka ɔkɔmaa numu kɔkɔ mɔ nu ɪ dagaa mɔ. Nu ɪ kan ɪ gye tɔtɔ mɔ fan ka tɔtɔ. Nu ɪ kan ɪ gye lenpoo mɔ, fan ka lenpoo. Nu ɪ kan ɪ gye n-yu kibiya kase mɔ, fan biya n-yu kase. Nu ɪ kan ɪ gye beεreε mɔɔ mɔ, fan taa beεreε sa.

Fan biti abaa

⁸ Fan man yege ɔku kɔkɔ ki sii fane sɔ, amaa kɔkɔ mɔ nu ki dagaa ki de fane sɔ mɔ, ɪ gye fεε fan biti abaa. Lu fεε ɔkɔmaa mɔ nu ɔ sɔ kebiti sa mɔ birisa mɔ, mɔ ii buu Mosesi nbara mɔ sɔ

kyεkyε. ⁹ Mosesi nbara mu i tɔwe ye, “Man lu fu-ka abee fu-kuli kamaa, man moɔ nyumisa, man kan yuuri, man kan yege fu ansi i payi oku ato su.” Nbara mu ye umu nu i bila i tii su mu, umu kpini kumu i gye nbara mu nu i tɔwe ye, “Biti fu birisa fee fu n-yu.” ¹⁰ Okuma mu nu o su kebiti sa mu birisa mu, mee waa mu alibi. Imu su nu fu kan fii biti fu birisa ana mu, fu buu nbara mu numu.

¹¹ Kanin su fan buu nbara numu, lu fee fen nyi nbunbu saɲa mu nu an bu kumu to fale. Saɲa mu fuu fee fan kyinji lu fane nsure to, lu fee ane kamolige saɲa mu tiri to nbunbu i kyɔ kake mu nu an koolle Yesu gyii mu. ¹² Kagyanbwe ki tee ku lɔwe, nu kayike moɔ kii tiri to. Imu su fan yege a lee kitentenbiri awaasa mu tuu, ke a taa fitila ato mu nu an taa ko kitentenbiri to awaasa mu taa bun. ¹³ Fan yege ane kibaabuto ki baa ki burɔn yege ki ku to fee kakyɔwape, ke an man nyita saɲa iseeli libi abee kata-buu to, abee ane to oku o man lu mu-ka abee mu-kuli kamaa, an man waa ineesi ato, ke a man ko nluu ke a man waa kensi payi libi ye abaa. ¹⁴ Amaa fan taa Onyiripe Yesu Krisito waa fee fane ikaale bunsa. Ke fan man fe nfere kanan mu nu fane alibi kayi-wule mu ki taa waa kumu kebiti.

14

*Man pwi fu birisa mu
kikoolle-gyii to*

¹ Nu fane akoolle-gyipu mu to oku kikoolle-gyii ki man bulɔn mu, fan koolle mu, amaa fan man gyii mu umore. ² A taa fee oku kikoolle-gyii ki

yegε nu εε taale gyii kutɔ kɔmaa, amaa ɔku mu nu mu kɔkɔle-gyii ki man bulɔn mu, ee gyii afateε ipu nkɔn. ³ Ɔsa mu nu ee gyii kutɔ kɔmaa numu mu, ɔ man ku ɔsa mu nu o mee gyii umu mu kɔyan. Nu ɔsa mu nu o mee gyii kanun atɔ mu, ɔ man pɔwɔ ɔsa mu nu ee gyii kanun atɔ mu, lu fεε lbwaare kyula sa mu. ⁴ Imu su, fu ɔ gye anumu nu fu pɔwɔ ɔku kɔyaafɔle? Mu-Nyiripe lbwaare mu gbaa-gbaa ɔ taale wu fεε ɔ yile tɔ abεε ɔ waa tɔyε. Nu ee biti ɔ taale yile, lu fεε Ɔnyiripe lbwaare ii biti ɔ yegε ɔ taale yile.

⁵ Ɔku su nfεere fεε kake ku ki tiri ki kyɔ nke nku, nu ɔku mɔɔ ɔ ku fεε nke mu kpini ɔ gye kyεkyεε. Fane ɔkɔmaa numu nfεere mu nu ɔ fe ye ɔ burɔn mu, ɔ yile umu tɔ. ⁶ Ɔmu nu ee ku fεε kake ku ki tiri mu, εε waa kanun εε sa Ɔnyiripe lbwaare. Nu ɔmu nu ee gyii kunun mu, ee gyii yegε εε taa beereε εε sa Ɔnyiripe lbwaare. Lu fεε ɔ su afwaala εε sa lbwaare. Nu ɔmu nu o mee gyii mɔɔ mu, εε waa kanun ɔ su beereε εε sa Ɔnyiripe lbwaare, ke mu gbaa mu ɔ taa afwaala sa lbwaare. ⁷ Nu anε ɔku man bu tɔ nu ɔ te sa mu n-yu, nu kanun gbaa nu fu wu mu, fu man wu sa fu n-yu. ⁸ Nu an kan a te nkpa tɔ, an te sa Ɔnyiripe mu nin. Nu an kan wu gbaa mu, an san an gye Ɔnyiripe mu lee. Imu su an te nkpa tɔ nin oo, an wu nin oo, an gye Ɔnyiripe mu lee.

⁹ Krisito wu nu o bwii kyinji ba nkpa tɔ, lu fale su nu ɔ gye Ɔnyiripe sa bamu nu ba te nkpa tɔ ye alewupu. ¹⁰ Imu su mine ɔ waa nu fii bun fu birisa kupwε, abεε nu fu ku fu birisa kɔyan? Lu fεε anε kpini an biti an naa yile lbwaare ansi tɔ, ke o gyii anε asin.

11 Kpalı fεε Ɔnyırıpe İbwaare towe İsayā Asınkyan yılasa Ɔwöle mụ tō ye,

“N maa dan n bu tō fale,

Ɔkumaa nımı ii bitı o munā me,

ke nyımısa kumaa nımı o bugı kōnō towe ye
me ı gye İbwaare.”

12 İmı sū ane Ɔkumaa nımı ii bitı Ɔ ba lee kōnō lı kütō mụ nı Ɔ waa mụ sa İbwaare.

13 Kanın sū, fan yege ke a yege abaa kwpwe kubun. Amaa fan man waa atō mụ nı ii bitı ı yege fane bıřısa ana ba sıti abeε ba waa alibi.

14 Ɔnyırıpe Yesu maa lee kaapu me, nı n kōole gyii fεe kütō kú kı man bu tō nı kı gye kütō kısısa kımı kibaa sū. Amaa nı Ɔkú kan kı fεe kütō kú kı gye ikisii bıre, kı gye ikisii sa mụ. 15 Fεe nı ı kan ı gye fu agyıtō gyısa sū, nı fı bıřısa kōkōlō kı nyita mụ mụ, kanın bıre fı awaasa ı mee kaapu kebiti. Man taa fu agyıtō gyısa nyita fı bıřısa mụ nı Krisıto wu sa mụ mụ 16 Man yege kütō mụ nı fı nyı fεe kı gye kütō dan bıřısa mụ, kı bilinji kütō libi asa ase. 17 Lı fεe İbwaare kuwura-gyii tō kakyına mụ tō mụ, ı man gye kegyı ye kunuu asın nın, amaa ı gye awaasa dan bıřısa ye kayı yuuli ye kensi-gyii mụ nı Kayaayu Kyrekyıre mụ kı sa mụ. 18 Lı fεe Ɔkumaa mụ nı ee sun Krisıto fale Ɔkpa sū mụ, ı bōla İbwaare ansi, nı asa gbaa bee wu ye ı bıřın.

19 İmı sū fan yege a kpan ane n-yı waa kütō mụ nı kı bıya kayı yuuli, ke a kye abaa tō ke a dan ane kıkōle-gyii tō. 20 Fan man kpalı agyıtō sū nyita İbwaare kusun. Agyıtō kpini ı bıřın, amaa ı man de Ɔkpa fεe fu gyii agyıtō kú ke ı yege fı bıřısa Ɔ waa alibi. 21 ı bıřın fεe fu man

gyii kunun ke fu man nuu nta abee kutɔ kumaa mu nu kii biti ki yege fu birisa ɔ tɔye.

²² Imu su kutɔ kumaa mu nu fu kɔɔle gyii lu ato numu su mu, yege ɪ baa ɪ bu faa lbwaare nsana. Kumu ɔkɔn wuya ɪ gye ɔsa mu nu ɔ man bun mu n-yu kɔpwe lu kutɔ mu nu ɔ ku fee ki burɔn sa mu mu su. ²³ Amaa ɔsa mu nu mu nfeere i du sika-sika lu kutɔ kigyii su yege nu ee gyii kumu mu, lbwaare ɪ wɔla bun mu kɔpwe. Lu fee mu kigyii mu man lu mu kɔkɔle-gyii tɔ. Nu awaasa kumaa mu nu ɪ man lu kɔkɔle-gyii tɔ mu gye alibi nu.

15

¹ Ane mu nu an yile Yesu Krisito kɔkɔle-gyii tɔ ye ɔlɔn mu, ɪ dagaa fee an maa kye bamu nu bamu kɔkɔle-gyii ki man bulɔn mu tɔ, ke a man taa waa ane nkɔlɔ biti. ² Fan yege ane ɔkumaa numu ɔ waa kidanbirasa kye mu birisa tɔ, ke ɔ nye ɔlɔn yile kɔkɔle-gyii tɔ. ³ Kpalɪ fee Krisito gbaa man waa kutɔ mu nu ki bɔla mu nkɔn ansi, fee kanan mu nu Yesu tɔwe lu Asinkya yilasa mu tɔ ye, “Asebi kpini mu nu bee saale fu lbwaare mu, me nu bee saale.” ⁴ Lu fee kutɔ kumaa mu nu ba kyɔrɔɔ yila Asinkyan yilasa mu tɔ didaa mu, ba kyɔrɔɔ nu ye ɪ ba kaapu ane asin. Inumu ii biti ɪ yege ɪ waa ane aniya tɔ, ke ɪ sa ane kenyiita, yege an su tamaa.

⁵ N kɔle lbwaare mu nu ee sa asa kenyiita nu ee waa bamu aniya tɔ mu, fee fan maa buu Yesu Krisito fale mu, ɔ sa fane kɔnɔ kulɔn. ⁶ Saamu lu fane kɔkɔlɔ kulɔn ye kɔnɔ kulɔn su mu, fen

biti fan bɔga yɪn anɛ-Nyɪrɪpɛ Yesu Krisito Mɔ-Sɛ
Ibwaare.

⁷ Fan taa kɔkɔlɔ fuuli kɔɔlɛ abaa fɛɛ kanan mɔ
nɪ Krisito kɔɔlɛ fane mɔ, kɛ ɪ yɛgɛ ɪ bɪya ayɪn-bi
sa Ibwaare. ⁸ N tɔwɛ fane fɛɛ Krisito ɪ ba bilɪnɪ
Gyiwu abi kɪyaafɔlɛ, kɛ ɪ kaapɔ fɛɛ Ibwaare ɪ
gyɛ kesintin wuya, nɪ ɔ yɛgɛ asɪn mɔ nɪ ɔ da
mɔ kɔkɔlɔ sɔ sa adɪdaapɔ mɔ ɪ ba tɔ. ⁹ Nɪ ɪ bila
yɛgɛ nɪ bamɔ nɪ ba man gyɛ Gyiwu abi mɔ, ba
taa bɔnyaa sa Ibwaare lɪ mɔ kɔwɛɛ kuwu sɔ,
fɛɛ kanan mɔ nɪ Asɪnkyan yɪlasa ɪ tɔwɛ yɛ,
“Imɔ sɔ n biti n yɪn fɔ, bamɔ nɪ ba man gyɛ
Gyiwu abi mɔ tɔ,
n biti n bu ɪlɔn yɪn fɔ kɪtɪ.”

¹⁰ Nɪ ɪ bila tɔwɛ yɛ,

“Fane mɔ nɪ fan man gyɛ Gyiwu abi
mɔ fanaa Ibwaare asa ansi i gyii.”

¹¹ Nɪ Asɪnkyan yɪlasa mɔ ɪ bila tɔwɛ yɛ,

“Fane mɔ nɪ fan man gyii Gyiwu abi mɔ kpini
fan yɪn ɔnyɪrɪpɛ Ibwaare,
kɛ ndɛndɛmandɛ kpini fan bu ayɪn-bi ɪlɔn
sa mɔ.”

¹² Nɪ Ibwaare ɔtɔwɛpɔ Isaya bila tɔwɛ yɛ,

“Gyɛese kanan tɔ mɔ ɔkɔ ii biti ɔ kɔsɔ
be gyii kuwura bamɔ nɪ ba man gyɛ Gyiwu
abi mɔ kpini sɔ.

Mɔ tɔ nɪ ba sɔ tamaa.”

¹³ N kɔlɛ fɛɛ Ibwaare mɔ nɪ ɛɛ sa asa tamaa
mɔ, fɛɛ fan maa kɔɔlɛ mɔ gyii fale mɔ, ɔ sa fane
kensi-gyii yɛ keyuula. Kɛ mɔ Kayaayu Kyɪrɛkyɪrɛ
ɔlɔn mɔ ɪ yɛgɛ fane tamaa ɔ nyɛ akɔɔ.

*Pɔɔlɪ asɪn sa bamɔ nɪ
ba man gyɛ Gyiwu abi*

¹⁴ Mε-daa ana ye mi-supu ana, me gbaa-gbaa me n koole gyii fee kɔdanbirasa ki bu fane to, nu fan su kinyi gaa nu fan taale kaapu abaa.

¹⁵ Lu me owole mu nu n kyurɔɔ fane fale su mu, n bugi me kɔkɔlo to n nyinji fane asin aku, lu fee lbwaare kabwaala mu nu o taa sa me mu su. ¹⁶ Lu fee lbwaare lee me waa Yesu Krisito osunpu sa bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu. Nu n sun fee mu-seepu, ke n towe asin danbirasa mu, ke i yege bamu nu ba man gye Gyiwu abi mu, nu Kayaayu Kyirekyire mu loho bamu yila mu, ba ba waa fee saraga mu nu i bola lbwaare ansi.

¹⁷ Imu su n taale kaapu me n-yu Yesu Krisito su lu kusun mu nu n sun sa lbwaare mu su.

¹⁸ N waa me nfeere fee n mee ye n towe kutɔ ku, amoo kutɔ mu nu Krisito bola me atowesa ye me awaasa su biya bamu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu ba be buu lbwaare. ¹⁹ Lu olon mu nu lbwaare sa me i gye sinkaala ye adangana lu mu Kayaayu mu olon to su, kanin su nu n towe Krisito asin danbirasa mu kanan mu nu i dagaa lu Gyerusalem, kyaaboo nde-bii su naa fuɔ Ilirikum. ²⁰ Mi kebiti i gye fee n towe asin danbirasa mu ntin mu nu ba man pɔta nu Krisito su, saamu ke n man kyaga oku kusun piilisa su. ²¹ Amaa fee kanan mu nu Asinkyan yilasa mu i towe ye,

“Asa mu nu ba man pɔta towe bamu mu asin mu, bee biti ba wu mu.

Ke bamu nu ba man pɔta nu mu, bee biti ba nu kase.”

²² Inumu su nu n kpan me n-yu sanja kumaa fee n ba boɔ fane su, amaa i tii me okpa fane ase kiba.

*Pɔɔh ii biti ɔ naa bɔɔ
Roma akɔɔle-gyipu mɔ*

²³ Amaa nbunbu opula ku man bila ɔ bu kɔbaafun kinumu katin ku mɔ nu n maa waa kusun, nu n bila n kpan me n-yu nsu damante fee n ba bɔɔ fane su ²⁴ Imu su n waa nfeere fee n kan kpee Sipeɔ mɔ, n biti n bɔla fane ase. N su tamaa fee n ba bɔɔ fane su saɔa mɔ nu n biti n bɔla kyun mɔ, ke maa fane an bɔga gyii ansi, ke fan kye me to ke n naa fuɔ tuɔ. ²⁵ Amaa nbunbu bire n bu ɔkpa su n kpee Gyerusalem n naa kye Krisito abuupu to. ²⁶ Masedoniya ye Akyɔya akɔɔle-gyipu bire ba taa kensi-gyii waa tuɔtuɔ sa Krisito abuupu mɔ to atiripu mɔ nu ba bu Gyerusalem mɔ. ²⁷ Masedoniya ye Akyɔya akɔɔle-gyipu bamu ansi i gyii fee ba maa waa kanun sa Gyiwu abi akɔɔle-gyipu mɔ. Nu i dagaa fee ba maa waa kanun ke ba taa ka bamu kuko. Lu fee bamu nu ba man gye Gyiwu abi mɔ, ba nye Gyiwu abi mɔ Kayaayu to nkyeto ato, umu su i dagaa fee ba baraga bamu kakyina to ato sa Gyiwu abi mɔ. ²⁸ Nu n kan taa tuɔtuɔ numu waa bamu abaa to lɔwe mɔ, n biti n bɔla fane ase kpee Sipeɔ kade to. ²⁹ N nyi fee me kɔba mɔ nu n ba fane ase mɔ, n su Krisito kabwaala lala mɔ n biya fane.

³⁰ Me-daa ana ye mi-supu ana, n su Onyɔrɔpe Yesu Krisito ye kebiti mɔ nu ki lu lbwaare Kayaayu to fee fan kule kabwaare-kule ɔɔn kye me to. ³¹ Fan kule fee lbwaare ɔ lee me lu bamu nu ba man kɔɔle gyii Gyudeya ifuli su mɔ abaa to. Ke fan bila kule fee Krisito abuupu mɔ nu ba bu Gyerusalem mɔ ba kɔɔle nkyeto mɔ abaa

anyɔ. ³² Lu kanɔn sɔ nu lbwaare kan kyula mu n biti n taa kensi-gyii lala ba fane ase, ke i waa maa fane aniya to. ³³ lbwaare keyuula wuya o baa o bu fane kpini ase. Amen!

16

Pɔɔli Afwaala

¹ N biti n lee ane pɔkyɔ Fobe mu nu o sɔ ɔwɔle numɔ ee biya fane fale n kaapu fane. Mu i gye Krisito abupu mu nu ba bu Kenkireya, nu ee kye bamu to mu. ² N kole fane, fan kɔɔle mu ɔnyirɔpe mu kitu to sɔ, fee kanan mu nu i dagaa fee Krisito abupu ba kita abaa mu, ke fan sa mu nkyeto kumaa mu nu i tiri mu, lu fee o kye asa gaalaagaa to nu ngbaa me n tii sɔ.

³ Fan fwaala Prisila maa Akwila, mu nu n maa bamu an waa Yesu Krisito kusun mu. ⁴ Nu ba taga apu lu me sɔ. I man gye me nkun i fwaala bamu, amaa ye Krisito abi kubu-kubu mu nu ba man gye Gyiwu abi mu kpini bee fwaala bamu nsa ye kusun.

⁵ Fan fwaala Krisito kubu mu nu ku gyanɛ Prisila ana kɔkpaara sɔ mu.

Fan fwaala me kyemɔne danburasa Epanetu. Mu i gye ɔmu nu o da kɔkɔle Yesu Krisito gyii Asiya ɔsɔwɔle sɔ kpini.

⁶ Fan fwaala Mɛeri mu nu o sun kusun gaa sa fane mu.

⁷ Fan fwaala Androniko maa Gyuniya, me kubu ana mu nu ba tii maa bamu obu mu. Nu asa gaalaagaa be nyi bamu ye ɔdan Krisito asunpu mu to, nu ba gyankpaa me kɔɔle Yesu Krisito gyii.

- 8 Fan fwaala Ampiliyatu mu nu n su kebiti sa mu Onyuripe to.
- 9 Fan fwaala Ubano, ane birisa kusun owaapu Krisito to, ye me kyemine danbirasa Sitakusi.
- 10 Fan fwaala Apelesi mu nu o lee kaapu kesintin ye o taa mu n-yu sa Krisito.
Fan fwaala bamu nu ba bu Arisitobulu kikapara su kpini.
- 11 Fan fwaala me kubu Herodiyon. Fan fwaala Nasiso kikapara su abi kpini mu nu ba gye Onyuripe lee mu.
- 12 Fan fwaala akyu numu, Trifina maa Trifosa mu nu ba kpan bamu n-yu sun Onyuripe kusun mu.
Fan fwaala me kyemine danbirasa Pesi, nu ngbaa mu o gye okyu mu nu o kpan mu n-yu waa Onyuripe kusun mu.
- 13 Fan fwaala Onyuripe kyaafole Rufusi, ye mu-nyi, mu nu o taa me waa mu-bii kubgesa.
- 14 Fan fwaala Asinkrito, ye Felegon ye Hemesi ye Patrobasi ye Hemesi ye Krisito abuupu mu nu ba bu bamu ase mu.
- 15 Fan fwaala Filologo ye Gyuliya ye Neresu maa mu pukyuu ye Olipasi ye Krisito abuupu mu nu ba bu bamu ase mu kpini.
- 16 Fan taa kinyi-bii afwaala fwaala abaa. Krisito kubu-kubu mu kpini bee fwaala fane.
17 Me-daa ana ye mi-supu ana, n kole fane nu, ke fan ku danbirasa lu bamu nu bee biti ba biya nbarige fane to, nu bee kpakyaere kubula mu nu ba kaapu fane mu, nu i yege asa bee tutu bamu

kikoolɛ-gyii tɔ. Fan lɛɛ fane n-yu lu bamu tɔ.
¹⁸ Kpalɪ fɛɛ bamu nu bɛɛ waa kanin mu, be mee sun anɛ-Nyirɪpɛ Yesu Krisito, amaa bamu kɪpɪrɛ lɛɛ nu bee biti. Lu bamu ntɔwɛ danbirasa yɛ kɪgyaa-bi sɔ mu, ba sɔ bɛɛ pɪna akoolɛ-gyipu mu nu ba man pu dan kikoolɛ-gyii tɔ. ¹⁹ Okɔmaa numu nu kanan mu nu fan taa fane n-yu sa Krisito mu. Kanin sɔ mi ansi i gyii fane sɔ gaa. Amaa n biti fɛɛ fan baa fan gye anyaasɪnpɔ lu kɪdanbirasa kɪwaa sɔ, kɛ fan lɛɛ fane n-yu lu alibi kɪwaa tɔ.

²⁰ I mɛɛ yɛ ɪ kyɛɛrɛɛ nu lbwaarɛ keyuula wuya mu, ii biti ɔ yɛgɛ kɛ fan gyii Sɪtaane sɔ. Anɛ-Nyirɪpɛ Yesu kabwaala mu kɪ baa kɪ bu fane sɔ.

²¹ Mɛ birisa osunsunpu Timoti ɪ fwaala fane. Kanin maa nu mɛ kɔɔpɔ ana Lukiyɔ yɛ Gyason yɛ Sosipata gbaa bɛɛ fwaala fane.

²² Mɛ Tetiyɔ mu nu n kyɔɔɔ Pɔɔli ɔwɔlɛ numu, n fwaala fane Onyirɪpɛ kitu tɔ sɔ.

²³ Gayusi mu nu ɔ gye mɛ kikpaara wuya, nu Krisito abi gbaa bɛɛ gyanɛ mu kikpaara sɔ mu, ɪ fwaala fane.

Erasitu mu nu ɔ gye kade mu tɔ afulee ɔkɪsɔpɔ yɛ anɛ-supu Kwatu bɛɛ fwaala fane.

²⁴ (Anɛ-Nyirɪpɛ Yesu Krisito kabwaala mu kɪ baa kɪ bu fane aɛɛ. Amen.)

²⁵ Fan yɛgɛ a taa bunyaa sa lbwaarɛ, lu fɛɛ mu ɪ taale yɛgɛ fan nye ɔlɔn yɪlɛ fane kikoolɛ-gyii mu tɔ, fɛɛ kanan mu nu n tɔwɛ Asɪn danbirasa mu lu Yesu Krisito sɔ mu. Kanin asɪn mu ɪ gye kesintin asɪn mu nu ɪ baala lu koo didaa mu.

²⁶ Nu nbunbu ɪ bɔla lbwaarɛ atɔwɛpɔ Asɪnkyan

yɔlasa mu sɔ lɛɛ kaapɔ. Nu lbwaare mu nu ɔ te kakpaa mu sa konɔ, ye ba tɔwe kanɔn kesintin asɔn baalasa sa ndɛndɛmandɛ kpini, ke ba kɔɔle Yesu Krisito gyii ke ba nu mu ase. ²⁷ Lu Yesu Krisito sɔ mu, lbwaare kanyaasɔn wuya mu nkɔn nu bɔnyaa gyɛ mu lɛɛ kakpaa. Amen!

ɪbwaare Katowe Kyula Popwe
Nawuri: ɪbwaare Katowe Kyula Popwe New
Testament

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Nawuri)

Contributor: Ghana Institute of Linguistics, Literacy and Bible Transla-
tion

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

213815b7-495e-5855-bcae-f5f647c6161e